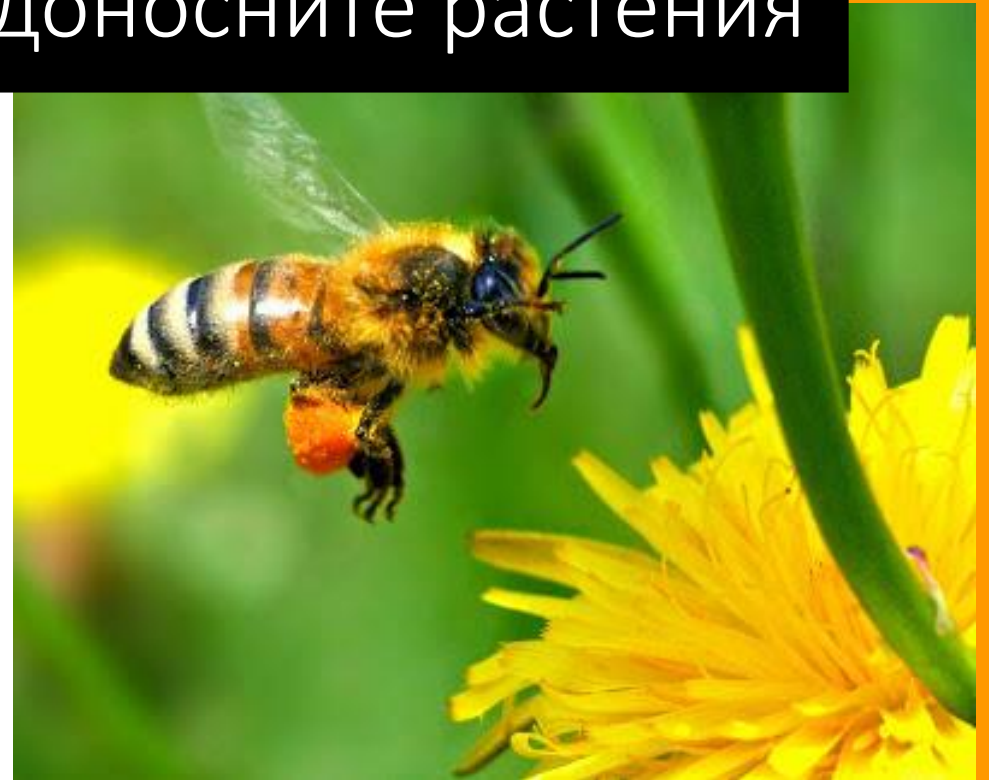

Класификация на медоносните растения

Съдържание

Увод.....	3
Медоносни горски дървета.....	4
Бреза (Betula)	5
Смърч (Picea Abies)	5
Козя върба (Salix Caprea)	5
Сива върба (Salix Cinerea)	5
Крехка върба (Salix Fragilis)	6
Бяла върба (Salix Alba)	6
Конски кестен (Aesculus Hippocastanum)	6
Клен (Acer)	6
Елшовиден зърнастец (Frangula Alnus Mill)	7
Липа (Tilia)	7
Елша (Alnus Mill)	7
Трепетлика (Populus Tremula)	8
Офика (Sorbus Aucuparia)	8
Бял бор (Pinus Sylvestris)	8
Топола (Populus).....	9
Медоносни горски храсти	10
Жълта акация (Caragana Arborescens)	11
Кисел трън (Berberis Vulgaris).....	11
Червен бъз (Sambucus Racemosa)	11
Вълча жила (Daphne Mezereum).....	11
Къпина (Rubus Caesius)	12
Зърника (Rhamnus Cathartica)	12
Червена калина (Viburnum Opulus)	12
Лешник (Corylus Avellana).....	13
Малина (Rubus Idaeus).....	13
Люляк (Syringa Vulgaris)	13
Трънка (Prunus Spinosa)	14
Шипка (Rosa Canina).....	14

Медоносни горски тревни и храстовидни растения.....	15
Девесил сибирски (Heracleum Sibiricum).....	16
Боровинка червена (Vaccinium Vitisidaea)	16
Ранилист (Betonica Officinalis).....	16
Водна детелина (Menyanthes Trifoliata)	17
Калуна (Calluna Vulgaris).....	17
Горски здравец (Geranium Sylvaticum)	17
Боровинка синя (Vaccinium Uliginosum)	18
Обикновено кърпавиче (Polygonum Bistorta).....	18
Пищялка (Angelica Sylvestris)	18
Горска ягода (Fragaria Vesca)	18
Медуница (Pulmonaria Obscura).....	19
Живениче (Scrophularia Nodosa)	19
Седмоллист (Aegopodium Podagraria).....	19
Мащерка (Thymus Serpyllum)	20
Боровинка черна (Vaccinium Myrtillus)	20
Ливадни медоносни растения	21
Лечебна ружа (Alhataea Oficinalis)	22
Ливадна метличина (Centaurea Jacea)	22
Ливаден (син) здравец (Geranium Pratense)	22
Жълт кантарион (Hypericum Perforatum).....	22
Бяла детелина (Trifolium Repens)	23
Хибридна детелина (Trifolium Hybridum)	23
Червена (ливадна) детелина (Trifolium Pratense)	23
Обикновен звездан (Lotus Corniculatus)	24
Глухарче (Taraxacum Officinale)	24
Черен оман (Symphytum Officinale)	24
Кимион (Carum Carvi)	25
Ливадно секирче (Lathyrus Pratensis)	25
Полски медоносни растения	26
Анасон (Pimpinella Anisum)	27

Диня (<i>Citrullus Vulgaris</i> Schrad)	27
Елда (<i>Fagopyrum Esculentum</i> Moench)	27
Пъпеш (<i>Cucumis Melo</i>)	27
Лечебен исоп (<i>Hyssopus Officinalis</i>)	28
Кориандър (<i>Coriandrum Sativum</i>).....	28
Царевица (<i>Zea Mays</i>).....	28
Люцерна (<i>Medicago Sativa</i>).....	29
Слънчоглед (<i>Helianthus Annuus</i>)	29
Цикория (<i>Cichorium Intybus</i>).....	29
Градински медоносни растения	31
Кайсия (<i>Armeniaca Vulgaris</i>).....	32
Японска дюля (<i>Chaenomeles Japonica</i>)	32
Глог (<i>Crataegus</i>)	32
Череша (<i>Cerasus Vulgaris</i>)	33
Круша (<i>Pyrus Communis</i>).....	33
Градинска ягода (<i>Fragaria Ananassa</i>)	33
Тиква (<i>Cucurbita Pepo</i>)	34
Зеле (<i>Brassica Oleracea</i>)	34
Лук (<i>Allium Cera</i>)	34
Морков (<i>Daucus Sativus</i>)	35
Краставица (<i>Cucumis Sativus</i>)	35
Ряпа (<i>Brassica Tapa</i>).....	35
Малина (<i>Rubus Idaeus</i>).....	35
Черен касис (<i>Ribes Nigrum</i>)	36
Червен касис (<i>Ribes Rubrum</i>).....	36
Слива (<i>Primus Domestica</i>)	37
Бял маргарит (<i>Symphoricarpos Albus</i>)	37
Ябълка (<i>Malus Domestica</i>).....	37
Всестранно разпространени медоносни растения	38
Паламида (<i>Cirsium Arvense</i>)	39
Лечебна валериана (<i>Valeriana Officinalis</i>)	39

Синя метличина (<i>Centaurea Cyanus</i>)	39
Птича глушина (<i>Vicia Cracca</i>).....	39
Комунига бяла (<i>Melilotus Albus</i>)	40
Обикновена луличка (<i>Linaria Vulgaris</i>)	40
Репей (<i>Arctium</i>)	40
Подбел (<i>Tussilago Farfara</i>)	41
Мента (<i>Mentha Arvensis</i>)	41
Магарешки бодил (<i>Carduus Crispus</i>)	41
Прав чистец (<i>Stachys Recta</i>)	42
Горски конски босилек (<i>Salvia Nemorosa</i>)	42
Мъртва коприва (<i>Lamium Album</i>)	42
Медоносни растения, специално засети за пчели	43
Риган (<i>Origanum Vulgare</i>)	44
Лечебна валериана (<i>Valeriana Officinalis</i>)	44
Лечебна динка (<i>Sanguisorba Officinalis</i>)	44
Кориандър (<i>Coriandrum Sativum</i>)	45
Лечебна маточина (<i>Melissa Officinalis</i>).....	45
Обикновено усойниче (<i>Echium vulgare</i>).....	45
Памук (<i>Gossypium</i>).....	46
Нектаропроодуктивност на основните медоносни растения	47

Пчелите извършват около 80% от опрашването на всички растения. За пчеларството имат стойност тези от тях, които отделят нектар – достъпен за пчелите и в достатъчно големи количества. Сред медоносните растения има и много лечебни. Събраният от тях нектар придава на меда целебни свойства.

Медоносните растения могат да бъдат класифицирани по време на цъфтеж, по вид паша, която предлагат и по местообитание.

По време на цъфтеж, растенията се делят на:

Пролетни медоносни: подбел, ябълка, круша, череша, върба, клен, бяла акация и др.;

Летни медоносни: бяла детелина, липа, слънчоглед, еспарзета и т.н.;

Есенни медоносни: мента, калуна, чистец и много други.

По вид паша:

Растения, отдаващи прашец: от тях пчелите събират само цветен прашец, но тези растения не отделят нектар (леска, мак, шипка, бреза, трепетлика, елша, топола, ела, смърч, бор, кедър, царевица, ръж, острица, коноп, киноа и др.). Те имат невзрачни цветчета, лишени от ярки венчелистчета. Пчелите ги посещават при голяма нужда от прашец. В тази група могат да се класифицират растения, които се опрашват от вятъра, като бряст, дъб, лоза, които отделят и нектар, но в незначителни количества.

Растения, отдаващи нектар и прашец: към тази група се отнасят всички основни медоносни растения, като акация, върба, липа, елда, бяла детелина и т.н.

Растения, отдаващи само нектар: тези видове са много редки. Към тях може да бъде класифициран например памукът, поленовите зърна на който, заради техните шипчета, не могат да бъдат слепени и прибрани в „кошничките“ на пчелите.

В зависимост от мястото, на което растат, медоносните растения се разделят на:

Медоносни горски дървета;

Медоносни горски храсти;

Медоносни горски тревни и храстовидни растения;

Ливадни медоносни растения;

Полски медоносни растения;

Градински медоносни растения;

Всестранно разпространени медоносни растения;

Медоносни растения, специално засети за пчели

Медоносни горски дървета

Бреза (Betula)

Дърветата са с гладка, бяла кора и височина до 20 метра. Най-разпространена е бялата бреза (*Betula Pendula* Roth). Листата ѝ са триъгълни или яйцевидни, а младите клонки са покрити със смолисти брадавички. Кората на ствола е гладка. Цъфтежът е от началото на май до юни. Пчелите събират основно цветен прашец, а понякога смучат сок от ранените дървета. Отварата от брезови пъпки притежава диуретично, потогонно, жлъчегонно, кръвопречистващо, болкоуспокояващо, противовъзпалително и ранозаздравяващо действие.

Смърч (Picea Abies)

Дърветата достигат височина 30-40 метра, с конусовидни корони, кората е сива, а от старите дървета се отделят тънки люспи. Зрелите шишарки са цилиндрични, кафяви, с дължина 10-16 см., а в диаметър 3-4 см. след разтваряне. Урожайните периоди се редуват през 4-5 години, през останалото време плодовете са редки или липсват. Цъфтежът е през май.

Мъжките шишарки отделят много прашец, който се събира от пчелите. За приготвянето на прополис, пчелите събират от дърветата и смола, която притежава антибактериални свойства и е широко използвана в традиционната медицина.

През 1981 г. Д. С. Джарвис пише: „Като лекар, не можах веднага да осъзная, че ангина може да се излекува за един ден, ако се дъвче прясна смола от смърч“.

Извлекът от пъпки и шишарки оказва антимикробно, спазмолитично и облекчаващо действие. Игличките притежават диуретични, потогонни, жлъчегонни, противоскорбутни и болкоуспокояващи свойства.

Козя върба (Salix Caprea)

Принадлежи към семейство върбови, расте под формата на дървета и храсти в ниските райони, по бреговете на реки, езера и блатата. Достига височина 6-10 м., със зеленикаво-сива кора, клоните са дебели и разклонени. Мъжките реси са жълти, а женските – продълговати. Те не се намират на едно и също дърво, а на отделни. Плодовете приличат на малки кутийки. Цъфтежът е рано, през април и май, до появата на листата, когато в гората все още няма други медоносни растения. Продължителността е 20-25 дни. В благоприятно време, пчелите събират от върбите прашец и нектар.

От едно растение се отделят 23,4-31 гр. захар, а общата продуктивност на мед от 1 хектар растения е 100-150 кг.

Върбата е лечебно растение. До откриването на хинина, нейната кора се е използвала като основно средство против малария и за сваляне на висока температура. Отварата от кора на различни върби притежава потогонно, противоглистно, стягащо, кръвоспиращо, ранозаздравяващо, антисептично, болкоуспокояващо, противовъзпалително действие.

Сива върба (Salix Cinerea)

Расте под формата на храсти, с височина 2-4 м. Клоните са дебели и чупливи, покрити с кадифен мъх със сив или тъмен цвят. Младите листа са меки, покрити и от двете страни с копринени власинки. Зрелите листа са зеленикаво-сиви отгоре, а отдолу – тъмно пепелно-сиви.

Цъфти преди да се появят листата – в края на април и началото на май.

Активно се посещава от пчелите. Осигурява добър сбор на нектар и цветен прашец.

Крехка върба (*Salix Fragilis*)

Декоративно дърво с височина 10-15 метра. Кората на ствола е напукана. Листата са копиевидни, тъмнозелени и лъскави отгоре, бледозелени и матови отдолу. Цъфти през май. Пчелите обичат да посещават цветчетата ѝ, събирайки нектар и цветен прашец.

Бяла върба (*Salix Alba*)

Височината на дървото е 15-20 метра. Бялата върба е двудомно растение (мъжките и женските реси се намират на различни дървета). Има разклонена корона и тъмносива, напукана кора. Листата са заострени, копиевидни, отдолу са сребристи,

покрити с власинки. Мъжките реси са ярко жълти, а женските – зеленикави. Плодовете наподобяват малки кутийки. Цъфти през май, едновременно с разлистването. Осигурява добър медосбор. Използва се за озеленяване на улици, дворове, паркове и градини.

Всеки вид върба цъфти в различно време, така че общата продължителност на растежа достига 1,5-2 месеца.

Конски кестен (*Aesculus Hippocastanum*)

Дърво с височина до 30 м., с широка, гъста корона. Кората на ствола е тъмнокафява и ронлива. Листата са с диаметър 25 см., състоящи се от 5-7 клиновидни по-малки листенца. Цветовете са събрани в изправени, кичести, конусовидни съцветия, достигащи височина от 20-30 см. Венчетата са бели, с жълти и червеникави петна. Плодовете наподобяват зелени кръгли кутийки с диаметър до 6 см., покрити с бодли.

Конският кестен цъфти през май-юни. През пролетта пчелите събират от пъпките му отделената смола.

Растението отдава много нектар и цветен прашец. Едно цветче отделя 1,7 мг. захар в нектара. Медопроодуктивността е 25 кг. от хектар.

Медът от кестен е течен, прозрачен, обикновено безцветен, лесно кристализира и не трябва да се оставя за храна на пчелите през зимата.

Препарати от конски кестен се използват за профилактика и лечение на следоперативни тромбози, посттравматични отоци, възпаления и тромбоемболии. Спиртовият екстракт от плодовете на конски кестен понижава кръвното налягане, стимулира сърдечната дейност, разширява кръвоносните съдове. При тромбофлебит, екстрактът намалява възпалителната реакция и локалните отоци.

Клен (*Acer*)

Височината на дърветата е около 20-25 м. Кленът е студоустойчив и дълговечен – животът на дърветата достига 150-200 години. Цъфтежът започва през май, преди появата на листата или едновременно с разлистването. Предлага добър медосбор, но по време на цъфтежа често времето е хладно и за пчелите не винаги е възможно да събират нектар. При хубаво, топло време, те активно посещават кленовите цветчета. Продължителността на цъфтежа е 7-10 дни.

При обилно отделяне на нектар и благоприятно време, кленът заема едно от първите места сред дървесните медоносни растения. Медопроодуктивността достига 150-200 кг. от хектар. Кленовият мед е нежен и ароматен.

Елшовиден зърнастец (Frangula Alnus Mill)

Неголямо дърво или храст, с височина 2-7 метра. Кората е тъмно сива с бели петна. Листата са последователни, целокрайни, с перести паралелни жилки. Расте по влажните брегове на реки и езера. Студоустойчив е и не е много взискателен към почвата.

Цъфти почти през цялото лято. На едно растение могат да се наблюдават едновременно цветове и плодове.

Цветчетата са малки, зеленикави. Предлагат добър медосбор. Пчелите активно събират нектар и пчелен прашец. От един хектар насаждения, могат да се получат 15-35 кг. мед.

Зърнастецът е лечебно растение. Използва се като леко слабително средство под формата на отвари, екстракти, таблетки и др. Плодовете не са годни за консумация, могат да предизвикат отравяне. Не се препоръчва отглеждането му в градините, тъй като е преносител на гъбична болест сред зърнените култури.

Липа (Tilia)

Дърво с височина 20-40 метра. Стволът е покрит с тъмна сиво-кафява кора, има широка разклонена корона. Листата са закръглени, със сърцевидна основа, леко назъбени. Цветовете са бледожълти, ароматни, събрани в неголеми съцветия с малки чадърчета. Чашките и венчетата са петолístни, плодът е едно-двусеменно меко орехче.

Пчеларите с право наричат липата царица на медоносните растения.

Едно зряло дърво, при благоприятни метеорологични условия, по време на цъфтеж може да даде до 10-16 кг. мед, а продуктивността от 1 хектар е 500-1000 кг. Липовият мед е прозрачен, със светло-кехлибарен цвят. Той съдържа много минерали, микроелементи, органични киселини, витамини А, В, С, поради което притежава много по-високи лечебни свойства. Медът от липа е с деликатен аромат, приятен вкус и е един от най-добрите видове.

Въпреки това, медосборът от липа е не винаги надежден, особено там, където няма чернозем. Поради честите дъждове, висока влажност и студено време, по време на цъфтежа от цветчетата почти не се отделя нектар или се отделя много слабо.

Липата е лечебно растение. Цветовете притежават силно диуретично, противогърчово, противовъзпалително, потогонно, обезболяващо действие и свойството да разтварят гъсти слюзести секрети. В състава си съдържат биологично активни вещества (етерични масла, витамини, въглехидрати), което спомага за разширението на кръвоносните съдове, повишава активността на потните жлезии, оказва положителен ефект при настинки. Следователно, както липовият цвят, така и липовият мед, са от полза при лечението на простудни заболявания. Това още веднъж потвърждава, че лечебните свойства на меда до голяма степен зависят не само от обогатяването му с ензими, но и от свойствата на растенията, от които е събран нектара.

Елша (Alnus Mill)

Растението е от семейство брезови. Съществуват много видове, най-често се среща сивата елша; черната е по-рядка.

Сивата елша е дърво с височина 5-15 м., с гладка сива кора. Листата са яйцевидни, назъбени, със заострен връх. Плодовете са подобни на шишарки, с размер около 1,5 см., семената са с прозрачни крилца. Расте по бреговете на реки и езера, в богати, влажни почви.

Черната е елша е бързорастящо широколистно дърво, достигащо 20-35 м. височина, с тъмна сиво-кафява кора. Листата са закръглени, обратно яйцевидни, с прорез в горната част. Цветовете са еднородно висящи реси, събрани

в сночета по 3-5. Плодовете наподобяват шишарки, семената имат ципести крилца.

И двата вида елша цъфтят рано през пролетта – април, началото на май, и ако времето позволява, дават на пчелите цветен прашец и смола.

Отварите от шишарки и кора притежават кръвоспиращо, потогонно, противовъзпалително, антибактериално и болкоуспокояващо действие. Прилагат се под формата на отвари или спиртен екстракт като стягащо средство при стомашно-чревни заболявания, колит, остър и хроничен ентерит, ексудативна диатеза и т.н.

Трепетлика (*Populus Tremula*)

Двудомно дърво от семейство върбови, с височина 10-25 метра и гладка, сива кора. Листата са овални с дълги дръжки, вдлъбнато-назъбени. Мъжките и женските цветчета са събрани в отделни реси.

Цъфти в края на април, началото на май, до разлистването. Мъхестите реси с дължина 4-15 см., приличат на гъсеници. От тях пчелите събират прашец, а от пъпките смола, която преработват в прополис.

Пъпките на трепетликата имат диуретично, потогонно, стягащо, противовъзпалително, обезболяващо и ранозаздравяващо действие, притежават силно бактерицидно свойство и

убиват ентеро-тифозните бактерии.

Офика (*Sorbus Aucuparia*)

Неголямо дърво от семейство розоцветни, с височина 6-15 метра, рядко под формата на храст. Кората е сива, гладка, младите клонки са мъхести. Пъпките са окосмени. Листата са сложни-текоперести, съставени от 4-7 двойки листчета. По форма са продълговато-ланцетни, назъбени, в основата са целокрайни. Отгоре са матовозелени, отдолу – сиво-зелени, дръжките им са мъхести. Цветовете са петолístни, със силен аромат на горчиви бадеми. Венчелистчетата са бели, кръгли, с размер 4-5 мм. Плодовете са топчести, сочни, на върха с остатък от цветната чашка, с ярко оранжево-червен цвят. Офиката е студоустойчива, понася студ под 40°C.

Цъфти в края на май-юни, в продължение на 5-10 дни. В сухо, топло време, пчелите обичат да посещават цветовете на офиката и да събират нектар и цветен прашец.

От 1 хектар насаждения могат да се получат 30-40 кг. мед. Медът от офика е червеникав на цвят, много ароматен, при захаросване е едрозърнест и се цени високо.

Плодовете на офиката се използват за лечебни цели, тъй като са богати на витамини, каротин, съдържат органични киселини, танини, пектин и флавоноидни вещества. Притежават противоскорбутно, леко слабително, диуретично, стягащо, противовъзпалително и кръвоспиращо действие. Отвара от плодовете се приема при диария, дизентерия, запек, камъни в бъбреците, ревматизъм и хемороиди.

Бял бор (*Pinus Sylvestris*)

Един от основните дървесни видове, расте както в чисти, така и в смесени гори. Достига 30-40 м. височина, има прав ствол и закръглена корона. Кората на старите дървета е червеникаво-кафява и напукана, а в горната част на дървото е жълтеникава и люспеста. Игличките му са разположени по двойки, синьо-зелени, леко усукани около оста си, твърди, с дължина 4-7 см., остават по клончетата до 2-3 години.

Младите пъпки (бъдещи филизи) са яйцевидно-конусовидни, смолисти, гъсто покрити с кафяви, спираловидно подредени, заострени, мъхести люспици, плътно слепени помежду си със смола. Мъжките шишарки са многобройни, жълтеникави, събрани в основата на летораслите от текущата година. Женските шишарки са червеникави, разположени единично или до две-три на извити надолу къси дръжчици. След опрашване увеличават размера си и се вдървесиняват. Семената

зреят в продължение на 18 месеца, те са продълговато-яйцевидни, дълги 3-4 мм., с ципести крилца, дължината на които е три пъти по-голяма от тази на семената.

Борът предоставя прекрасен цветен прашец. Прашецът е чудесна протеинова храна, затова пчелите активно го събират за производство на перга. Боровата смола има силни антибактериални свойства. От нея пчелите приготвят прополис.

Отварата от борови връхчета има отхрачващо, антимикробно, дезинфекционно, диуретично, противоскорбутно и кръвопречистващо действие. Терпентинът, получен от борова смола се прилага външно при ишиас, лумбаго, невралгия, миозит и ревматизъм. Мехлемът от терпентин се използва при артрит и други възпалителни процеси.

Топола (Populus)

Двудомно растение, принадлежащо към семейство върбови. Цъфти в началото на май, до появяването на листата. Прашниците са с червен свят и отделят много прашец, който пчелите събират за направа на перга. Пъпките са с блестящо, твърдо смолисто покритие, лепкави и ароматни. Пчелите събират това смолисто вещество за приготвяне на прополис. Семената узряват през юни и се разнасят от вятъра на далечни разстояния.

Пъпките на тополата се използват в народната медицина под формата на тинктури и мехлеми при изгаряния, подагра, ревматизъм, хемороиди и като средство, стимулиращо растежа на косата.

Медоносни горски храсти

Жълта акация (*Caragana Arborescens*)

Многогодишен храст или малко дърво от семейство бобови, размножава се чрез семена. Цъфти в края на май, началото на юни, с появата на топлото време. Цъфтежът продължава 12-18 дни. Пчелите обичат да посещават цветовете, пълни със сладък нектар и да събират светложълт прашец. Медът от това растение е светъл, с приятен вкус. Медопроодуктивността е много висока – 50-200 кг. мед от 1 хектар насаждения.

Кисел трън (*Berberis Vulgaris*)

Многогодишен бодлив храст, с височина 1-2,5 м. Кореновата система и силна и разклонена, а листата са тънки, дълги 3-6 см., широки 1-2 см., с яйцевидно-ланцетна форма. Плодовете са сочни, кисели, продълговати зърна, с размери 9-10 мм., тъмнокервени на цвят. Цъфти в края на май – юни, в продължение на 15-20 дни. Цветовете са малки, жълти, събрани в увиснали гроздовидни съцветия.

Пчелите обичат да посещават храстите на киселия трън и да събират нектар и цветен прашец. Медът е със златист цвят, ароматен и вкусен. От 1 хектар насаждения може да се произведе 80-200 кг. мед.

Лечебните свойства на цветовете са били известни още от древността. Според Н. П. Йориш (1956), преди повече от 2500 години е било известно, че плодовете на киселия трън са способни да пречистват кръвта. От корените му се получава берберин, таблетките се прилагат при холецистит, жлъчно-каменна болест, хроничен хепатит, хепатохолецистит.

Червен бъз (*Sambucus Racemosa*)

Силно разклонен, листопаден храст, с височина 1,5-5 м., със сиво-кафява кора и кафяво-виолетови филизи, с бяла, а след това светлокафява сърцевина на стеблата. Листата са нечифтоперести, с 5-7 продълговато елиптически назъбени и заострени листчета. Цветовете са зеленикави, а след това жълто-бели, чашките са с пет зъбчета. Събрани са в яйцевидни, изправени съцветия. Плодовете са яркочервени, месести, с неприятен вкус, с по няколко жълтеникави семенца. Цъфти ежегодно и обилно през пролетта, едновременно с разлистването, в продължение на 15 дни. В топлите дни, пчелите събират прашец и частично нектар.

Цветовете имат потогонно, слабително и противовъзпалително действие. Листата и кората притежават силни очистителни и еметични свойства.

Клонките на този храст често се използват за отблъскване на мишки.

Вълча жила (*Daphne Mezereum*)

Силно токсичен, многогодишен, листопаден храст, с височина 0,5-1,5 метра, с жълто-сива напукана кора и прави стъбла. Листата са последователни, събрани в горната част на летораст, синкаво-тъмнозелени, продълговати, копиевидни. Цветовете са тъмнорозови и ароматни. Плодовете са сочни, червени, овални, с костилка. Расте предимно в елхови и смесени гори.

Цъфти в края на април, началото на май, преди разлистване. Цветовете са розови, понякога бели, ароматни, почти без дръжки, прилепени са върху

филизи от предходната година.

При благоприятно време отделят нектар и пчелите активно ги посещават.

През юли се появяват яркочервените плодове. Те са много отровни. Не трябва да се използват за храна, както и други части на растението. Спиртна тинктура от кора и плодове се прилага външно при хроничен ревматизъм, подагра, невралгия, парализа и като средство за ускоряване съзряването на абсцеси. Настъргана кора в миналото се е нанасяла върху мястото на ухапване от бесни кучета и отровни змии.

Къпина (*Rubus Caesius*)

Многогодишен храст от семейство розови, с височина 50-150 см., с пълзящи, бодливи филизи. Листата са трилистни, с ромбоидно-яйцевидни листенца. Цветовете са бели с много тичинки, събрани в чепки. Плодовете са черни със синкав оттенък. Расте в просеки, в края на горите или в редки гори, по бреговете на реките. Отглежда се и в градините.

Цъфти през юни-юли. Пчелите събират от цветовете нектар и прашец. Медопроодуктивността от 1 ха. е 20-25 кг.

Медът е светъл, прозрачен, приятен на вкус. Листата на къпината имат стягащо, потогонно, кръвоспиращо и кръвопречистващо, болкоуспокояващо и ранозаздравяващо действие. Притежават също и антисептично свойство, подобряват перисталтиката, почистват раните от гной.

Зърника (*Rhamnus Cathartica*)

Бодлив храст или неголямо дърво с височина 2-8 метра, с крив ствол, покрит с почти черна, грапава кора. Клоните са срещуположни и често завършват с тръни. Листата са срещуположни, на плодните клони са събрани на сночета. Отгоре са ярко зелени, по-светли отдолу, различни по форма – от елипсовидни до кръгли със заострени или тъпи връхчета. Плодовете са сферични, с диаметър 0,5-0,8 см., с костилка, синьо-черни и лъскави. Расте по бреговете на реките и покрайнините на горите.

Цъфти в среда та на юни. Цветовете са еднополови, малки, жълто-зелени, разположени в пазвите на листата. Растението е двудомно. Отдава цветен прашец и нектар. Медът е с жълт цвят, не се захаросва.

Използва се като леко слабително средство под формата на отвари и тинктури. Действието настъпва 8-10 часа след приема на лекарството.

Червена калина (*Viburnum Opulus*)

Храст с височина до 3 метра и кафеникава кора. Клонките, долната повърхност на листата и дръжките са сиви. Листата са срещуположни, три- и пет-листни, едроназъбени, почти гладки, а отдолу мъхести. Цветовете са бели, петолитни, събрани в щитовидни съцветия, като крайните цветчета в съцветието са значително по-едри от средните. Плодовете са овални, ярко червени, без костилки. Растението е студоустойчиво, сенколюбиво, непридирчиво към почвите.

Расте по долините на реките, бреговете на езера и блатата, във влажни зони, просеки и поляни. Отглежда се в паркове и градини.

Цъфти през юни за 15-30 дни. Калината е медоносно растение, което осигурява на пчелите нектар и цветен прашец. Крайните цветчета са безполови и служат за привличане на насекомите. Нectar се отделя в средните цветове, в основата на стеблото. От хектар растения могат да се получат до 15 кг. мед.

За лечебните свойства на плодовете на калината се е говорило още през XVI век. Билкови лекарства с калина се използват за лечение на различни заболявания, най-вече поради съдържанието на гликозид и танини, оказващи стягащо, кръвоспиращо, противовъзпалително действие и повишават тонуса на маточната мускулатура. Кората се приема във вид течен екстракт като кръвоспиращо средство при вътрешни, особено маточни кръвотечения. Отвара от кора се използва като външно средство при кръвене от носа. Плодовете притежават успокояващ и тонизиращ ефект, заради което са полезни при неврози, хипертония и съдови спазми. Отвара от плодове на калина с мед, приемана докато е топла, дава добър резултат при простудна кашлица и треска, разстройство, водянка и при пресипване на гласа.

Лешник (*Corylus Avellana*)

Голям храст с разклонени стъбла, покрити с кафява кора, с височина 2-7 метра. Листата са последователни, мъхести и големи, овални, назъбени по краищата. Мъжките цветове са провиснали многоцветни реси, женските са разположени по две в малки чашковидни образувания. Плодовете са едносеменни ядки с плътна черупка, обвити в листовидна зелена чашка.

Цъфти за дълго преди разлистването, в края на април, началото на май. От растенията, отдаващи цветен прашец, лешникът е най-ранно цъфтящия храст. Ако студеното време не попречи, пчелите обичат да го посещават и да събират голямо количество прашец, което значително стимулира пчелата-майка да снася яйца.

Използва се за засилване тонуса на венозните кръвоносни съдове и укрепване на капилярите, притежава противовъзпалително, антимикробно и леко диуретично действие. Прилага се за лечение на разширени вени, тромбофлебит, трофични язви на краката. Ядките на лешника се приемат като общоукрепващо и питателно средство при намалено хранене и анемия.

Малина (*Rubus Idaeus*)

Храст от семейство розоцветни, с многогодишно коренище и прави, цилиндрични стъбла, с височина 50-200 см. През първата година клонките са зелени, мъхести, с шипчета. През втората година се вдървяват, губят шиповете си, цъфтят, дават плод и след това изсъхват, а от коренищата израстват нови издънки. Листата са последователни, по-ниските са нечифто-перести, с по 5-7 листчета на дръжка, а горните са тройни, с широки, прикрепени към

дръжката прилистници. Цветовете са бели, с мъхести сиво-зелени чашки, събрани в гроздовидни съцветия в пазвите на листата. Плодовете са червени, овални, многосеменни, с дължина 12-13 мм., ширина 10-14 мм. и лесно падат от бялото конусовидно цветно легло.

Малините растат по опожарени площи, горски просеки, в разредени смесени гори, в крайните райони на горите, сред храсти и в дерета.

Цъфтят през юни – юли в продължение на 25-40 дни. Цветчетата отделят нектар и съдържат много цветен прашец. Пчелите изключително активно посещават малиновите храсти. При хубаво, топло време и достатъчна влажност на въздуха, отделянето на нектар се увеличава, което подобрява медосбора. Има години, когато медопроодуктивността от малини в рамките на деня достига 2-3,5 кг. на семейство. В зависимост от сорта, условията, гъстотата на насажденията и други причини, медопроодуктивността се изменя, но е около 100 кг. от хектар. Медът от малини е светъл, много ароматен, притежава отлични вкусови и лечебни качества и се отнася към висшите видове.

Като лечебно средство, малината се приема още от дълбока древност. Чаят от сухи плодове от незапомнени времена се счита за добро потогонно и понижаващо температурата средство при настинки. Плодовете повишават апетита, регулират дейността на стомаха и червата, успокояват болките в стомашно-чревния тракт имат антиеметично, обезболяващо и противовъзпалително действие. Отвара от корени се пие при малария и като кръвоспиращо средство при хемороиди. Отварата от листа се пие при стомашни кръвоизливи, прекомерна менструация, заболявания на дихателните органи, треска, при обриви, акне, херпес и други кожни заболявания. Цветовете имат противовъзпалителни и детоксикиращи свойства.

Люляк (*Syringa Vulgaris*)

Разпространен декоративен храст с височина 2-8 метра, със сърцевидни листа и виолетови или бели малки ароматни цветчета, събрани в пирамидални съцветия. Среща се в паркове и градини.

Цъфти през първата половина на юни. Цветчетата отделят много нектар. Въпреки това, тяхната структура – своеобразна тясна фуния с дължина 8-

10 мм., на дъното на която е нектара, не позволява на пчелите да го достигнат с хоботчетата си, поради което някои пчелари считат, че люлякът не е медоносно растение. При благоприятни метеорологични условия люляковите цветове толкова силно отделят нектар, че цветните им фунийки се напълват почти наполовина. В такива години пчелите много активно ги посещават. Също така се случва, че за събиране на нектар от люляка, пчелите използват дупчиците в цветовете, направени от земните пчели.

Цветовите на люляка притежават потогонно, противомаларийно и обезболяващо действие. Листата допринасят за узряването на абсцеси и ги изчистват от гноята. Отвара от цветове се приема при коклюш и бъбречни заболявания. Листата от люляк са част от основната билкова смес, използвана в народната медицина за лечение на белодробна туберкулоза. Стрити люлякови листа се налагат върху рани, за да заздравеят, а мехлем, приготвен от цветовете, се използва за разтриване при ревматизъм.

Трънка (Prunus Spinosa)

Разклонен, бодлив храст, с височина 1,5-4 метра, с елипсовидни, назъбени листа. Цветовите са бели, с пет венчелистчета и много тичинки. Плодовете са черни със синкав оттенък, сладко-кисели, стипчиви, с костилка. Расте по краищата на горите, сред храсти, по склонове, отглежда се и в градините.

Времето за цъфтеж е април – май, преди разлистване. От 1 хектар насаждения, могат да се получат 15-20 кг. мед.

Цветовите засилват отделянето на пот и урина, стимулират функцията на бъбреците, потискат гаденето, регулират нарушен метаболизъм, съпроводен с кожни заболявания, успокояват нервната система и действат като леко слабително средство. Корените и кората спомагат за сваляне на висока температура. Зрелите плодове имат стягащо действие и са ефективни при стомашно разстройство.

Шипка (Rosa Canina)

Храст от семейство розоцветни, достигащ височина 1,5-3 метра, с извити клонки със зелена или червеникаво-кафява кора. Бодливите шипове са твърди, с плоска, широка основа и сърповидно извити, на основните стъбла са редки, а на цъфтящите – многобройни. Листата са с дължина 7-9 см., мъхести отдолу по средната жилка, сложни, текоперести с 5-7 яйцевидни, остро назъбени по ръба листчета.

Цветовите са бледорозови. Плодовете са продълговато-овални, понякога кръгли, гладки, месести, яркочервени. Вътрешните стени на плода са осяени с четинести власинки и многобройни твърди семенца. Среща се както в дивата природа, така и в градини и паркове.

Шипката цъфти от юни до август. Пчелите много активно посещават цветовете. В много справочници се казва, че шипката предоставя на пчелите основно цветен прашец. В нектар а на едно цветче се съдържа от 2,2862 до 4,1184 мг. захар, в които 51,46% фруктоза, 47,12% глюкоза и 1,42% захароза. Медът от шипков цвят е безцветен, има приятен аромат и дълго време не кристализира.

Още древногръцкият лекар Хипократ е посочвал лечебните свойства на шипката. През XVII век цветове и плодове от шипка са се използвали за лечение на скорбут, простуда, изгаряния и други заболявания.

Шипката е като склад за витамини. По разнообразие и количество на витамините, тя значително превъзхожда много растения. Особено голямо е съдържанието на аскорбинова киселина. Витамин С в плодовете на шипката е 10 пъти повече, отколкото в касиса и 100 пъти повече от ябълките. В състава на шипковите плодове влиза витамин Р, чието високо съдържание позволява шипката да се използва за лечение и профилактика на хипертония, различни кръвоизливи, ревматизъм и т.н. В плодовете има също много каротин и органични киселини, необходими за човешкия организъм.

Медоносни горски тревни и храстовидни растения

Девесил сибирски (*Heracleum Sibiricum*)

Многогодишно тревисто растение с височина 90-150 см. Листата са големи, перести, с 3-7 дяла. Цветовете са малки, зеленикаво-бели, с по пет венчелистчета и тичинки, събрани в сложни, многолъчеви чадърчета. Плодовете са плоски, елипсовидни, двусеменни, с широки крилца.

Цъфти през юни-август. Цветовете осигуряват нектар и цветен прахец за пчелите.

Медопроодуктивността е 180-200 кг. от 1 хектар насаждения.

Отварата от корени подобрява лошото храносмилане, има стягащо, спазмолитично, успокояващо, противовъзпалително, обезболяващо и антисептично действие. Приема се вътрешно при заболявания на стомаха и червата, кожни заболявания, при конвулсии от различен произход, епилепсия и други нервни заболявания. Външно, спиртна тинктура от корени се прилага при зъбобол, а отвара от цялото растение, заедно с корените се използва като лосион при краста и като лапа при тумори. Запарени листа се полагат като компреси при възпаление на ставите и ревматични болки.

Боровинка червена (*Vaccinium Vitisidaea*)

Малък, вечнозелен храст, с височина 5-20 см. Листата са кожести, обратно-яйцевидни, тъмнозелени и гладки отгоре, а отдолу с тъмни точки. Цветчетата са бели с розов оттенък, събрани в чепки в краищата на клонките. Плодовете са кръгли, отначало бледозелени, а след узряване – червени.

Цъфти в края на май, началото на юни и активно се посещава от пчелите. По медосбор, червената боровинка отстъпва на черната.

Плодовете узряват през юли – август. Поради съдържанието на бензоена киселина, те притежават антисептични свойства и могат да бъдат съхранявани за дълъг период от време, без да губят качествата си. Трябва да се помни, че бензоената киселина се натрупва в плодовете в процеса на тяхното узряване, така че тези, които са събрани незрели, бързо се развалят.

Билкови препарати от листа на боровинка се приемат като диуретик, жлъчегонно, антисептични и стягащо средство при заболявания на бъбреците и пикочния мехур. Листа от боровинки се приемат при заболявания, свързани с нарушен минерален обмен, особено при подагра, остеохондроза, ревматични и артритни заболявания. От червена боровинка се приготвя напитка, понижаваща умората.

Плодовете притежават диетични и лечебни свойства. Те съдържат въглехидрати, органични киселини, пектин, витамин А, В, Р и микроелементи. Използват се при ниска киселинност на стомашния сок и хипертония. Сокът от червени боровинки не оказва странични ефекти дори и при прием на високи дози.

Ранилист (*Betonica Officinalis*)

Многогодишно тревисто растение, с височина 30-90 см. Стъблата са прави, четириръбести и мъхести. Листата са срещуположни, продълговати, леко мъхести. Цветовете са светловioletови, събрани в класовидно съцветие. Плодовете – четири ядки, лежащи на дъното на чашката.

Цъфти от юни до септември. Има добра посещаемост от пчелите. Медопроодуктивността е до 115 кг. от 1 хектар насаждения.

Запарка от билката регулира храносмилането, понижава кръвното налягане, засилва кръвообращението и има слабително, успокоително, обезболяващо, антисептично и отхрачващо действие, кръвоспиращи и ранозаздравяващи свойства. Външно се използва за промиване на рани или раната се налага със стрити листа.

Водна детелина (Menyanthes Trifoliata)

Многогодишно блатно тревисто растение с дълго, пълзящо, начленено коренище, дебело 1-1,5 см. Цветоносното безлистно стъбло е високо 20-35 см. Листата са целокрайни, с дължина 3-15 см, и 1,5-7 см. широчина, с дълги дръжки. Цветовете са с формата на камбанки, бледорозови, събрани в гроздовидно съцветие. Плодът е едногнездна яйцевидна кутийка, разпукваща се на две половинки, с големи, гладки семена. Расте в блата, канавки, реки и езера.

Цъфти от средата на май до август. Цветовете отделят нектар и осигуряват на пчелите поддържащ медосбор.

Водната детелина се отнася към лечебните растения. Приема се като жлъчегонно, горчиво вещество за подобряване на апетита и храносмилането, при гастрит с ниска киселинност, при запек. Приема се вътрешно при заболявания на черния дроб и жлъчния мехур, малария, настинки, кашлица, задух, водянка, оток, анемия, ревматизъм подагра, херпес, кожни заболявания и различни язви.

Калуна (Calluna Vulgaris)

Вечнозелен, многогодишен, силно разклонен храст с височина 30-100 см. Листата са малки, къси, без дръжки, линейно-ланцетни, керемидообразно разположени едно върху друго. Цветовете са малки, с форма на камбанки, лилаво-розови, разположени в едностранни съцветия. Плодът е овална многосеменна кутийка. Вкусът на растението е горчив, тръпчив, със силен, приятен аромат.

Цъфти от юли до септември. Пчелите обичат да посещават калуната, тъй като тя е най-късното медоносно растение. В някои райони дава доста обилен и продължителен медосбор.

При благоприятно време, пчелите събират нектар и прашец. Медопроодуктивността е около 150-200 кг. от 1 хектар. Има години, в които силно, пчелно семейство, произвежда от цъфтящата калуна по 20-30 кг. мед. Медът от калуна е с тъмноревнен цвят, много ароматен, с леко тръпчив вкус, понякога с леко горчив привкус, много еластичен и трудно се извлича, бавно кристализира.

Калуната е лечебно растение. Притежава диуретично, потогонно, противовъзпалително, стягащо, леко сънотворно и успокояващо нервната система действие. Запарка от билката се приема при водянка, настинка, неврастения и особено при камъни в бъбреците, възпаление на пикочния мехур и инфекция на пикочните пътища, ревматизъм и подагра.

Горски здравец (Geranium Sylvaticum)

Многогодишно растение със силно развито коренище. Стъблата са прави, 20-80 см. високи, в горната си част се разклоняват. Приосновните листа са с дълги дръжки, едри, разчленени, едроназъбени. Цветовете са с двоен околоцветник, събрани в чадъровидни съцветия, рядко единични. Венчетата са светливиолетови, малинови, много рядко бели. Всички части на здравеца имат аромат на етерични масла.

Расте в редки гори и крайни горски

Пространства, по планински ливади и сред храсти. Цъфти през юли, август и поддържа медосбора.

Запарката от различни видове здравец притежава стягащо, болкоуспокояващо, противовъзпалително, антисептично действие и свойството да разтваря отлаганията при бъбречно-каменна болест, ревматизъм и подагра. Приема се при тежко стомашно разстройство, дизентерия и като кръвоспиращо средство при маточно, белодробно кървене и кървене от носа.

Боровинка синя (*Vaccinium Uliginosum*)

Широколистен храст с височина 30-120 см. Листата са елипсовидни, тъмнозелени отгоре и синьо-зелени отдолу. Цветовете са дребни, бледорозови, разположени по едно-две на върховете на къси клонки.

Плодовете са овални, синьо-черни, с кисело-сладникав вкус. Разпространена е във високопланински борови готи, влажни места и бедни почви, където има малко друга растителност.

Цъфти през май – юни. От цветчетата на боровинките, пчелите обичат да събират нектар.

Плодовете са ценен диетичен продукт. Те съдържат витамин Р, който поддържа еластичността на кожните капиляри и предотвратява възникването на разширени вени и високо кръвно налягане. В 100 гр. плодове се съдържа 480 - 550 мг. витамин Р – ефективно средство за борба с атеросклерозата. Плодчетата

на боровинката са богати и на желязо, калий, калций, магнезий и фосфор. Боровинковите храсти се аклиматизират добре и могат да бъдат присадени на обработваема земя.

Обикновено кървавиче (*Polygonum Bistorta*)

Многогодишно тревисто растение, образуващо дебело, змиевидно извито коренище, до 1-1,5 см. в диаметър. Стъблото е право, разширено при възлите, с височина 0,3-1 метър. Приземните листа са големи, продълговато-ланцетни, а горните са малки, приседнали, обхващащи стъблото. Цветовете са малки, розови, събрани на върха на стъблото в гъсто, кичесто, цилиндрично съцветие, дълго 1,5-6 см. и широко 1-1,5 см.

Цъфти от края на май до края на юни. Осигурява добър медосбор. Едно цветче за денонощие отделя 0,043 мг. захар в нектара. Медопроизводителността е до 40 кг. от

хектар растения. Пчелите обичат да го посещават, за да събират нектар, както и черно-кафяв прашец.

Използва се при остри, хронични заболявания на червата и стомашни разстройства. Външно, препарати от билката се прилагат при заболявания на лигавицата и по-специално при стоматит, гингивит и други устни заболявания.

Пищялка (*Angelica Sylvestris*)

Многогодишно, понякога двугодишно растение. Стволът е с куха вътрешност, набразден, с височина 70-120 см. Листата са големи, двойно или тройно пересто разделени. Широко разпространено растение.

Цъфти през юни – юли, в продължение на 25-30 дни. Съцветието е сложен сенник, цветчетата са малки, жълтозеленикави. По време на цъфтеж е имало случаи, когато сборът на нектар в

контролен кошер е достигал до 9 кг. на ден.

Медопроодуктивността от 1 хектар насаждения е до 350 кг.

Горска ягода (*Fragaria Vesca*)

Многогодишно тревисто растение с пълзящи стъбла, които се окореняват на възлите. Стъблата са изправени, високи 5-20 см., с власинки. Листата имат дълги мъхести дръжки и се състоят от три яйцевидни, назъбени листчета. Цветовете са бели, събрани в щитовидно съцветие. Плодовете са с формата на лешник, разположени на яйцевидно яркочервено цветно легло.

Цъфти от края на май до средата на юни.

Пчелите събират нектар и цветен прашец. Ягодата им осигурява поддържащ медосбор. Медопроодуктивността е от 13 до 40 кг. от хектар.

Запарка от плодове и листа се предписва като жлъчегонно средство, има и диуретичен ефект. Корените притежават стягащо, кръвоспиращо и противовъзпалително действие. Същите свойства са присъщи и на листата. Те също имат антисептично, обезболяващо и ранозаздравяващо действие и способността да намаляват отделянето на пот. Сок, запарки и отвари от плодове на горска ягода се използват като потогонни средства, утоляват жаждата, подобряват апетита, имат някои антимикробни свойства и се прилагат външно за лечение на кожни заболявания, порязване, малки рани и екземи, за отстраняване на кожни петна, лунички и акне.

Медуница (Pulmonaria Obscura)

Многогодишно тревисто растение, с височина 20-30 см. Листата са тъмнозелени, продълговато-яйцевидни, стеснени в основата и заострени на върха. Венчето е с формата на фунийка, в началото на цъфтежа е розово-червено, а след това червено-виолетово. Плодовете са две малки, гладки ядки. Заради богатата си цветова гама, цветовете са ясно видими и активно се посещават от пчелите.

Медуницата цъфти през април – май. Това е ценно, защото в началото на пролетта в природата има много малко цъфтящи медоносни растения. Нектарът се отделя основно в ранните етапи на цъфтежа, в младите розови цветчета. Растението се характеризира с относително висока нектаропроизводителност. Медопроодуктивността е 30-75 кг. на хектар цъфтящи растения.

В билката са открити много манган и желязо. Съдържа и аскорбинова киселина. Лечебната медуница регулира дейността на някои ендокринни жлези, повишава образуването на кръв (поради съдържанието на комплекс от микроелементи), спира кръвенето и има леко стягащо и диуретично действие. Медуницата има също противовъзпалителни, антисептични и добри ранозаздравяващи свойства. Запарка от билката се приема при кашлица, заболяване на дихателните органи, пресипване, заболявания на стомаха и червата, възпаление на бъбреците, кървава урина, камъни в пикочния мехур, живеница, различно кървене и хемороиди. В древни времена се е смятало, че билката помага при лечение на туберкулоза.

Живениче (Scrophularia Nodosa)

Многогодишно, отровно, тревисто растение, с височина 30-150 см. Стъблото е право и четвъртито. Коренището образува грудки. Листата са срещуположни, продълговато-яйцевидни, остри, назъбени, с дължина 5-17 см. Цветовете са малки, червеникаво-кафяви, събрани в продълговато съцветие. Растението е широко разпространено, има неприятна миризма.

Цъфти от май до август. Цветовете отделят нектар.

Водният екстракт от живениче има диуретично, потогонно и противоглистно действие, а също и противовъзпалителни и антимикробни свойства. Омокотва инфилтратите и добре лекува рани. В народната медицина запарката се приема вътрешно и се прилага външно под формата на промивки, лапи и компреси при гуша, рак, хемороиди, живеница, сърбящи обриви, язви, циреи, рани и за гаргара при ангина.

Седмолист (Aegopodium Podagraria)

Многогодишно, тревисто растение, с височина 60-100 см. Листата му са 7 делни (могат да бъдат с 3 или 9 дяла), тъмнозелени, със заострени, назъбени листчета. Цветчетата са малки, бели, събрани в многолъчеви чадърообразни съцветия. Расте покрай гори, в паркове и градини. В горите често образува гъсти храсталаци.

Цъфти от началото на юни до средата на август, а понякога и до по-късно. Отдава много нектар и цветен прашец. При благоприятно време медосборът продължава повече от месец. От 1 хектар насаждения се получават средно 160 кг. мед.

Тази билка подобрява дейността на стомаха и червата, има противоскорбутен, диуретичен, успокояващ, противовъзпалителен, обезболяващ и ранозаздравителен ефект. Отвара се приема вътрешно при различни увреждания на ставите, особено при подагра, ревматизъм, при заболявания на бъбреците и пикочния мехур.

Мащерка (*Thymus Serpyllum*)

Многогодишно, много ароматно тревисто растение или полухраст, с височина 8-15 см. Стъблата са разклонени, пълзящи, червеникаво-кафяви, вдървесинени в основата. Листата са противоположни, елипсовидни, по ръба предимно в основата дългоресничести, с точковидни жлези. Цветовете са малки, двусти, розови-лилави, събрани в сбити главести съцветия по върховете на клонките.

Цъфти през май и юни, до юли. Ароматните цветчета са медоносни и активно се посещават от пчелите, събирайки прашец и нектар. Медопроодуктивността на растението е 40 кг. от хектар. Мащерката дава висококачествен и много ароматен мед. Цветовете и листата ѝ съдържат около 1% етерично масло, което включва антимикробен агент – тимол, който пчеларите използват при заболявания на пчелните семейства.

Билката се използва за приготвяне на запарки, отвари и течни екстракти. Вътрешно се приема като отхрачващо средство при простудни заболявания, ангини, а външно – за ароматни вани, компреси и лосиони. Етеричното масло се прилага външно при радикулит и невралгии. Листата и цветчетата са известна подправка в кулинарията.

Боровинка черна (*Vaccinium Myrtillus*)

Нискорастящ, разклонен храст, с височина 15-40 см. Подземни филизи се разклоняват в почвата в радиус 1-2 метра, като от едно растение, образуват много храсти на различна възраст. Стъблата са изправени, зелени, сивкави в основата. Листата са малки, тънки, продълговати, лъскави, светлозелени, с дължина 1-3 см., през зимата опадват. Цветчетата са малки, розово-бели, разположени по единично в пазвите на листата.

Плодовете са синьо-черни, месести, с остатък от цветните чашки на върха, овални, с диаметър 6-13 мм. Отвътре са червеникаво-лилави. Вкусът е кисело-сладък, приятен, стипчив.

Боровинката цъфти в края на май, началото на юни, в продължение на 10-15 дни. През топлите дни, пчелите активно я посещават и събират много нектар. При благоприятни метеорологични условия, силно пчелно семейство може да произведе до 2,5 кг. мед от боровинковите храсти. Медопроодуктивността е рязко колеблива през различните години – от 25 до 180 кг. от хектар. Медът е светъл, с червеникав оттенък, много ароматен и приятен на вкус.

Плодовете на черната боровинка са лечебни и диетични продукти, защото съдържат свързващи вещества, способни да отведат токсините и радиоактивните елементи от организма. Те са богати на органични киселини и витамини. Листата съдържат много манган – кръвообразуващ стимулатор. Съдържат и миртилин, който помага за намаляване на кръвната захар. Отварата от плодовете регулира дейността на стомашно-чревния тракт, стимулира обмяната на веществата и има стягащо, диуретично, болкоуспокояващо, противовъзпалително, спазмолитично и кръвоспиращо действие. Приема се при лошо храносмилане, катар на стомаха, черва с понижена киселинност на стомашния сок, разстройство, хроничен запек, спазми и болки в стомаха и червата, камъни в бъбреците и пикочния мехур, подагра и ревматизъм.

Ливадни медоносни растения

Лечебна ружа (*Alhtaea Oficinalis*)

Многогодишно, тревисто растение, с право просто или разклонено стъбло, с височина 0,6-1,5 м. Коренището е жълто-кафяво, разклонено. Листата са с дръжки, сиво-зелени, ниско долу са широки, яйцевидни, закръглени, а горните са продълговато яйцевидни, три-петделни, назъбени. Цветовете са бледорозови, петоллистни, с виолетови тичинки. Плодовете са тъмнокафяви бъбрековидни семена.

От цветовете на ружата пчелите събират само нектар. През първата година медопроодуктивността е около 15 кг. от хектар, а на втората 150-400 кг. През втората година ружата цъфти от началото на юли до края на август, а през първата започва да цъфти с месец по-късно. Растението осигурява на пчелите поддържащ медосбор. Медът е много светъл и прозрачен.

Ружата се използва като отхрачващо, успокояващо, противовъзпалително и обезболяващо средство. Водният екстракт от корени се прилага при възпаление лигавицата на дихателните пътища: кашлица, коклюш, бронхит, пневмония и астма. Запарка се приема при възпаление на пикочния мехур, болезнено и неволно уриниране, възпаление на червата, дизентерия, бъбречни заболявания, язва на стомаха и дванадесетопръстника.

Ливадна метличина (*Centaurea Jacea*)

Многогодишно, тревисто растение, с височина 30-100 см., с право, разклонено, ребрено стъбло. Долните листа са копиевидни, вдлъбнато нарязани, нагоре по стъблото са без дръжки, линейно-копиевидни, мъхести. Цветните кошнички са с диаметър 1-2 см. Цветовете са виолетово-пурпурни или виолетово-розови, с формата на фунийки, плодовете са удължени яйцевидни семенца. Среща се в ливадите, горските просеки, в градините и сред посевите.

Цъфти от втората половина на юни до септември (40-70 дни). Метличината е прекрасно медоносно растение, пчелите събират от нея нектар и цветен прашец. Може да даде до 110 кг. захар в нектара от хектар насаждения. Медът е гъст, с добро качество.

Метличината има диуретично, жлъчегонно, противовъзпалително и болкоуспокояващо действие. Воден екстракт от билката се приема при водянка, жълтеница, забавена менструация. Запарката от корени се използва при стомашни разстройства. Вани от билката се правят при рахит, а прясното растение под формата на лапа се прилага при тъпи болки в костите и ставите.

Ливаден (син) здравец (*Geranium Pratense*)

Многогодишно, тревисто растение с височина 20-60 см., с противоположни, нарязани листа. Цветовете са пурпурно-виолетови, петоллистни, с десет тичинки, събрани в съцветия, рядко единични. Всички части на растението имат аромат на етерични масла.

Цъфти през юни-август (50-60 дни). Медопроодуктивността е 20-50 кг. от хектар.

Запарката от различните видове здравец има стягащо, болкоуспокояващо, противовъзпалително, антисептично и кръвоспиращо действие и способността да разтваря отлаганията при бъбречни заболявания, ревматизъм и подагра. Приема се и при тежки стомашни разстройства, дизентерия и като кръвоспиращо средство при маточно, белодробно и носово кървене.

Жълт кантарион (*Hypericum Perforatum*)

Многогодишно, тревисто растение, с тънко, разклонено коренище, от което ежегодно израстват по няколко прави, гладки стъбла, с два надлъжни ръба и много разклонения, с височина 40-80 см. Листата са срещуположни, без дръжки, продълговато-овални, целокрайни, с дължина до 3 см. Цветовете са правилни, до 2 см. в диаметър, с двойни, 5-членни околоцветници. Чашелистчетата са сростнати в

основата, а венчелистчетата са свободни, златисто-жълти.

Плодът е отваряща се тригнезна, многосеменна кутийка.

Цъфти през лятото, в продължение на 25-30 дни. Пчелите го посещават умерено, за да събират цветен прашец. Цветчетата отделят по малко нектар, предимно в топло, влажно време. Пчелите го игнорират, тъй като по това време цъфтят още много други медоносни растения.

Жълтият кантарион се смята за билка за „деветдесет и девет болести“ и е широко използван, особено в комбинация с други билки за лечение на много заболявания. Растението възбужда апетита, стимулира секрецията на различни жлези, способства за възстановяване на тъканите, действа успокояващо на нервната система. Жълтият кантарион има стягащо, кръвоспиращо, противовъзпалително, обезболяващо, антисептично, ранозаздравяващо, диуретично и жлъчегонно действие.

Бяла детелина (*Trifolium Repens*)

Многогодишно, тревисто, много разпространено растение, с пълзящи, вкореняващи се стъбла, високи 10-25 см. Листата са сложни, тройни, с обратно яйцевидни листчета. Малките цветчета са събрани в съцветия като сферични, бели главички. Разпространена е по пасища, изоставени обработваеми земи и ливади, покрай пътеки и улици.

Цъфти от края на май – началото на юни, през целия летен период. Цветчетата отделят много нектар, достъпен за пчелите, за разлика от червената детелина, и те активно ги посещават. Отделянето на нектар от растенията зависи от влажността на почвата и температурата на въздуха. Температура над 20-25°C и висока относителна влажност на въздуха, допринасят за по-добро отделяне на нектар. Средната медопроодуктивност е 50-120 кг. от хектар. Медът е светъл, прозрачен, ароматен, с добри вкусови качества. Отнася се към най-добрите сортове светъл мед. При кристализация става бял.

Бялата детелина има общоукрепващо, тонизиращо, обезболяващо, ранозаздравяващо и антиоксидиращо действие. Запарка и тинктура от цветовете се приема при простудни заболявания, женски заболявания, туберкулоза на белите

дробове, астма, херния, отравяния, болки при подагра и като общоукрепващо средство.

Хибридна детелина (*Trifolium Hybridum*)

Многогодишно, тревисто растение, с височина 30-80 см., с повдигнат ствол. Листата са сложни, тройни, с ромбоидно-елипсоидни листчета и копиевидни, заострени прилистници. Цветните главички са сферични, розово-бели, ароматни. Широко разпространена е, и е по-продуктивно, надеждно и силно медоносно растение от бялата детелина.

Цъфти от юни до септември. Късните цветове отделят по - малко нектар. Продуктивността на хибридна детелина е по-висока от тази на бялата и при благоприятни условия е 100-125 кг. мед от хектар. Медът от хибридна детелина е същият като от бялата – прозрачен, ароматен, с добри вкусови качества.

Хибридна детелина притежава леко слабителни, диуретични, успокояващи, противовъзпалителни и болкоуспокояващи свойства. Запарка от билката се приема при простудни заболявания, ангина, стенокардия, болки в цялото тяло (множествен миозит). Свежи листа се полагат на кожата при възпалителни процеси.

Червена (ливадна) детелина (*Trifolium Pratense*)

Двугодишни или многогодишно тревисто растение, с височина 15-60 см., със сложни, тройни листа от елипсоидни листчета, със светли ивици и широки, триъгълни прилистници. Цветчетата са малки, събрани в сферични лилаво-червени съцветия.

Цъфти през юни – юли, 30-45 дни. Пчелите обичат да събират прашец. Червената детелина отделя повече нектар, отколкото другите видове детелина. Медопроодуктивността е 65-200 кг. от хектар. Въпреки това, за пчелите е труднодостъпен, тъй като нектарниците се намират на голяма дълбочина и пчелите трудно го достигат с хоботчетата си.

Растението има отхрачващо, диуретично, потогонно, противовъзпалително и антисептично действие. Запарка или отвара от цветовете се приема при малокръвие, простудни заболявания, кашлица, малария, живеница, болезнена менструация и ревматични болки.

Обикновен звездан (*Lotus Corniculatus*)

Многогодишно тревисто растение от семейство бобови. Има развита коренова система и многобройни, дъгообразни, приповдигащи се стъбла с височина 30-70 см. Листата са малки, съставени са от по 5 обратнойцевидни листчета с прилистници. Цветовете са двуполови, с двоен околоцветник, събрани по 6-7 в съцветие, под формата на рехави главички. Венчетата са обагрени в жълто. В природата се среща по ливади, склонове, покрай пътищата.

Цъфти продължително, през цялото лято. Пчелите посещават това растение, за да събират цветен прашец и нектар, но не всяка година. През различни години, медопроодуктивността е между 30 и 60 кг. от хектар.

Свежо нарязана билка се полага като лапа върху възпалени втвърдявания, за тяхното омекотяване и намаляване на болката и върху места с наранявания, за да с разсее отока.

Глухарче (*Taraxacum Officinale*)

Разпространено, многогодишно, тревисто растение, с височина до 40 см., с месест, слабо разклонен корен. В основата се развива розетка от листа, продълговати, обратнойцевидни, неправилно нарязани. Цветното стъбло е безлистно, кухо, високо 10-30 см., на върха на което има едра цветна кошничка, състояща се от многобройни, езичести, яркожълти цветчета. Плодовете са семенца, на върха с хвърчилка от власинки и при узряване образуват пухкава, сиво-бяла топчица.

Цъфти почти през целия вегетационен период – от пролетта до есента. Най-активно се посещава от пчелите по време на масовия цъфтеж – през май и юни, събирайки прашец и нектар. Често, за известно време глухарчето остава единственото медоносно растение. От 1 хектар насаждения могат да се добият до 50 кг. мед. В периода на масов цъфтеж, понякога медосборът достига 3 кг. дневно на пчелно семейство. Медът от глухарчета е с плътен, жълт цвят, гъст, бързо кристализира.

Билката съдържа най-малко 50 съставки, включително тараксацин, горчиво вещество, което до голяма степен допринася за регулиране работата на черния дроб и жлъчния мехур. В корените на глухарчето е открито вещество (бетаситостерол), което задържа развитието на склеротичните процеси. Билкови продукти от корени на глухарче или свежи корени от растението се използват за възбуждане на апетита и подобряване на храносмилането и двигателната активност на стомаха и червата, за увеличаване секрецията на храносмилателните жлези. Такива продукти, самостоятелно или в комбинация с други жлъчегонни средства, се приемат при холецистит, хепатохолецистит, анациден гастрит, патология на хепатобилиарната система и хроничен запек. В традиционната медицина се използва при анемия, безсъние, повишено кръвно налягане, за отстраняване на брадавици и мазоли. Във Франция, глухарчето се отглежда в градините и се използва за приготвянето на пролетна салата.

Черен оман (*Symphytum Officinale*)

Многогодишно, тревисто, отровно растение, с височина 60-90 см., с разклонени, изправени стъбла. Листата са последователни, големи, грапави, продълговато-копиевидни. Цветовете са малки, тръбесто звънчевидни, пурпурно-виолетови, събрани в спирално завити съцветия. Плодовете са едри, черни, лъскави ядки, разположени по четири в цветните чашки. При стриване, листата имат слаб аромат на краставица. Корените са черни, вътре

белезникави, на вкус са сладникави, слюзести, леко стипчиви. Расте на влажни места, по брегове на реки и езера, ливади и канавки.

Цъфти от май до септември. Цветовете отделят нектар, който се намира в дъното на венчето и покрит с люспа, затрудняваща достъпа. За целта, пчелите трябва да

използват дупчиците, направени от земните пчели. Медопроодуктивността е 20-180 кг. от хектар.

Слизестата отвара и запарка от свежи корени намаляват и прекратяват възпалителните процеси, облекчават болката, убиват много микроби, спират кръвенето и добре лекуват гнойни рани. Те също имат забележителното свойство да подобряват възстановяването на различни тъкани, да притъпяват болката и подпомагат за по-бързо зарастване на костите при фрактури. В традиционната народна медицина, водна запарка от корени на черен оман се използва за лечение на стомашно-чревни заболявания, а външно – при възпаление на вените, костни фрактури и изкълчвания, ишиас.

Кимион (Carum Carvi)

Двугодишно, тревисто растение, с прави, силно разклонени в горната част стъбла, с височина до 80 см. Всяко разклонение завършва със съцветие. Коренът е голям, месест, вретенообразен, слабо разклонен. Стъблата са гладки, леко ръбести, обли и кухи. При узряване на плодовете, стъблата покафеняват и изсъхват. Листата са последователни, сложно перести с къси линейни дялове. Цветчетата са малки, бели или лилаво-розови, събрани в сложни, многолъчеви чадърчета. Плодът е елипсоиден, светлокафяв, странично сплеснат, разпадащ се на две едносеменни половини.

Цъфти от май до август. Нектарът на цветовете привлича пчелите. Един хектар от това растение може да даде до 50-60 кг. мед.

Плодовете на кимиона имат спазмолитично действие върху гладката мускулатура на стомашно-чревния тракт. Водните и маслени извлекци от тези плодове стимулират апетита, увеличават двигателната активност на стомаха, засилват жлъчната секреция, гонят натрупаните в стомаха и червата газове, намаляват процесите на ферментация и гниене в червата, увеличават отделянето на урина, а при кърмещите жени – млякото.

Ливадно секирче (Lathyrus Pratensis)

Многогодишно тревисто растение, с височина от 30-100 см. Стъблата са високи, пълзящи. Листата са чифтоперести, копиевидни, с разклонено мустаче от горната двойка листа, с едри, яйцевидно-ланцетни прилистници. Цветовете са жълти, пеперудоцветни. Плодовете са продълговати бобчета, узрелите са с черен цвят. Расте в изобилие по ливади, градини, около храсти.

Цъфти през юни – юли. Медопроодуктивността не е висока – до 20 кг. от 1 ха.

Билката притежава отхрачващ и лек, сънотворен ефект, а корените се използват като сърдечно средство.

Полски медоносни растения

Анасон (Pimpinella Anisum)

Едногодишно, етеричномаслено растение, с височина 25-60 см., с основен корен и гъста мрежа странични разклонения, проникващи в почвата на дълбочина 50-70 см. Стъблата са изправени, кръгли, набраздени, леко разклонени в горната част, с къси, меки власинки. Долните листа образуват голяма розетка. Те са на дълги дръжки, цели, закръглено-бъбрековидни, с назъбен край. Горните листа са приседнали, насечени на три

части. Съцветието е сложно, с формата на чадър, състоящо се от 7-15 по-прости чадърчета. Цветчетата са бели или кремави. Плодовете – кафяво-сиви яйцевидни двусеменници. Растението има характерен аромат.

Времето за цъфтеж е юни, юли. Медопроодуктивността от 1 ха. е 40-50 кг.

Етеричното масло на анасона има противовъзпалително, спазмолитично и отхрачващо действие. Лекарства с анасон се предписват при ларингити, трахеити, бронхити, бронхопневмонии, бронхиектазии и магарешка кашлица. Широко се използват при заболявания на стомашно-чревния тракт, нарушено храносмилане, стомашни спазми, влошена секреция на стомаха, черния дроб и панкреаса.

Диня (Citrullus Vulgaris Schrad)

Едногодишно, едnodомно растение, с пълзящи стъбла и разклонени мустачки. Листата са едри, три- пет-разделни, перести, закръглени. Цветовете са светложълти. Плодовете са едри, с червена, сочна, сладка вътрешност. Височината (дължината) на растението е 2-3 метра.

Цъфти през юли и август – 50-60 дни. Медопроодуктивността е 15-20 кг./ха. Медът от диня е жълтеникав, бързо кристализира, поради което не трябва да се оставя за храна на пчелите през зимата.

Вътрешността на плода и сокът от диня утоляват жаждата, имат силно диуретично и леко слабително, жлъчегонно и противовъзпалително действие. Семената притежават кръвоспиращи и противоглистни свойства. В народната медицина плодът на динята се използва при водянка и жълтеница. Динята е много полезна за пациенти, болни от множествена склероза, артрит и подагра.

Елда (Fagopyrum Esculentum Moench)

Едногодишна зърнена култура, с височина до 1-1,2 метра, образува 8-10 странични разклонения. По време на зреене, стъблата почервяват. Листата са последователни, сърцевидно-триъгълни, със суха, ципеста тръбичка, която обхваща стъблото. Цветовете са малки, бели или розово-бели, събрани в края на стъблото в съцветия. Всяко цветче живее един ден. Плодовете са триъгълни семена.

Цъфти през лятото в продължение на 30-45 дни. Най-добре отделя нектар и се посещава от пчелите в топло, влажно време. Адаптирана е за кръстосано опрашване. Едно цветче отделя за денонощие 0,044-0,358 мг. захар в нектара. Елдата е най-ценното медоносно растение. Медопроодуктивността достига 70-200 кг./ха. В някои райони на Казахстан и Русия, елдата осигурява над 50% от меда.

Цветовете притежават успокояващо и отхрачващо действие. Цветовете и листата намаляват крехкостта и пропускливостта на кръвоносните капиляри. Листата ускоряват заздравяването на рани и облекчават абсцесите. Запарка от цветове се приема при заболяване на дихателната система за облекчаване на суха кашлица и отхрачване. Смята се, че воден екстракт от цветове и листа може да се взема при склероза.

Пъпеш (Cucumis Melo)

Едногодишно, едnodомно растение от сем. тиквови, с височина (дължина) 1-3 метра. Стъблата са пълзящи, вкореняващи се, с мустачки. Листата са големи, сърцевидни, цели или петделни. Цветовете са бледожълти, с дълбоки, петолистни венчета. Плодовете са едри и ароматни, с бяла, зеленикава или оранжева вътрешност. Съществуват много сортове пъпеша, силно различаващи се по размер, вкус, аромат и химичен състав на плодовете. Съдържат захар, азотни вещества, фибри, мазнини,

летливи ароматни вещества и витамини – фолиева и никотинова киселина, витамин С.

Цъфти през юни - юли. Медопроодуктивността е 20 - 30 кг./ха. Плодовете утоляват жаждата и действат успокояващо на нервната система.

Пъпешът се използва при ревматизъм, подагра, като диуретик и леко слабително средство. Водният екстракт от семена притежава има диуретични свойства и се използва при заболявания на бъбреците. В миналото

пъпешът се е давал при скорбут и при меланхолично състояние на психично болните. Отварата от плодове се използва външно като добро козметично средство при различни дефекти на кожата: петна, лунички, акне.

Лечебен исоп (Hyssopus Officinalis)

Многогодишно, тревисто, етеричномаслено растение, с височина 30-50 см. Стъблата са изправени, четириъгълни, разклонени, в основата вдървесевени. Листата са противоположни, малки, линейно-ланцетни, с леко обърнати надолу ръбове. Цветовите са двуустни, тъмносини, рядко виолетови. Чашката е тръбесто звънчевидна, с пет заострени зъбчета. Четирите тичинки стърчат от венчето. Плодът се състои от четири ядки, затворени в чашката.

Цъфти от юли до септември (90-100 дни). Медопроодуктивността е 60-80 кг./ха.

Лечебният исоп има лек, стимулиращ ефект, намалява прекомерното изпотяване и притежава противовъзпалителни, обезболяващи и ранозаздравяващи свойства. Запарка от билката се приема при хроничен бронхит, кашлица, бронхиална астма, хронично възпаление на червата, като лек стимулант, използва се за изплакване при възпалителни процеси в устната кухина и фаринкса и при пресипнал глас.

Кориандър (Coriandrum Sativum)

Едногодишно, тревисто растение с височина 170 см. Кореновата система се състои от един основен, тънък, вретенообразен корен и гъста мрежа странични корени. Стъблото е право тънкоребрено, зелено, при рядка околна растителност силно разклонено, понякога от самата основа. Централното стъбло и всяко разклонение завършват със съцветие. Листата са светлозелени с различни форми и размери. Цветовите са събрани в малки чадъровидни съцветия, които образуват сложни съцветия с дълги дръжки. Венчето е петолисто, бяло, розово, рядко кремаво или светловиолетово. Плодовете са сферични, кафяви или сиво-жълти, двусеменни, с диаметър 2-5 мм. Кориандърът е етеричномаслено растение и се използва в хранително-вкусовата промишленост.

Цъфти през юни, в продължение на 20-25 дни. Медопроодуктивността от един хектар посеви е 100-500 кг.

Плодовете се приемат под формата на прах, водна отвара или спиртна тинктура. Те стимулират апетита, увеличават двигателната активност на стомаха, увеличават жлъчната секреция, имат газогонно свойство. Плодовете притежават противохеморойдно, болкоуспокояващо и антисептично действие. Стимулират възстановяването на увредените тъкани, затова в народната медицина, кориандърът се използва за лечение на рани. Етеричното масло от кориандър притежава антисептични свойства, повишава секрецията на жлезите на храносмилателната система.

Царевица (Zea Mays)

Едногодишно, еднополово, еднородно растение, с височина 2-3 метра. Листата са широки, дълги, влакнести, мъхести от горната страна, а отдолу – гладки. Многобройните мъжки тичинки са събрани в разклонени метлички на върха на стъблото, а женските в съцветия, обвити в няколко листа. От тази листна обвивка се спускат във формата на снопче дълги, меки, нишковидни, копринени стълбчета с близалца, т.нар. царевична коса. Плодът е твърд, заоблен или сплеснат.

Цъфти през лятото, в продължение на 45-50 дни. В метлицата на едно растение се образуват 20 млн. поленови зърна. От един хектар насаждения, се събират до 20 - 22 кг. цветен прашец. Той съдържа 20-24% протеини и може да се използва като храна за пчелите.

Водният и водно-спиртен екстракт от „косата“ на царевица са били тествани в много болнични заведения при лечение на заболявания на черния дроб и жлъчните пътища и са дали добри резултати. В народната медицина запарката от царевична „коса“ се използва като кръвоспиращо средство при кървене и възпаление на матката и като диуретик при заболявания на бъбреците – камъни в бъбреците, камъни в пикочния мехур и водянка. Клиничните изследвания са установили, че този екстракт разтваря бъбречните камъни.

Люцерна (Medicago Sativa)

Многогодишно тревисто растение с изправени, разклонени стъбла и височина 30-90 см. Листата са сложни, тройни, с елипсовидни и продълговати листчета. Цветчетата са синьо-виолетови, пеперудоцветни. Плодовете са спираловидно извити бобови шушулки. Отглежда се като фуражна култура.

Цъфти през юни – юли. Медопроодуктивността е 20-80 (но понякога и до 300) кг. от хектар.

Водният екстракт от растението се използва за лечение на захарен диабет и нарушена функция на щитовидната жлеза.

Слънчоглед (Helianthus Annuus)

Едногодишна култура от сем. сложноцветни. Образува дебело стъбло, с височина до 2-3 метра. Листата са с дълги дръжки, едри, с дължина 35-40 см., долните са срещуположни, а горните – приседнали. Съцветието представлява многоцветна кошничка с диаметър 30-40 см., с обвивка по краищата. Цветчетата са различни: крайните са едри, езичести, безполови; средните са тръбести, двуполови; всички

имат жълта окраска. Броят на цветчетата в кошничката варира от 500 до 3000. Всяко от тях живее в продължение на два дни.

Цъфти през юли – началото на август, в продължение на 30 дни. Пчелите обичат да посещават цветовете и да събират нектар и цветен прашец. Когато кацат на цвета, телцата им обилно се покриват с прашец. Слънчогледът е най-важната медоносна култура, осигурява основния медосбор и попълването на запасите от цветен прашец в гнездата на пчелните семейства. Медопроодуктивността е 40-50 кг. 1 хектар.

Спиртният екстракт от жълтите крайни цветове на кошничката и листата на слънчогледа възбужда апетита, повишава активността на стомаха и червата и има антималярийно действие. Слънчогледовото масло се използва за лечение на атеросклероза. Употребява се и като слабително средство, а в народната медицина препърженото слънчогледово олио служи за превързване на рани и изгаряния; използва се за основа при приготвяне на мехлеми и маслени разтвори.

Цикория (Cichorium Intybus)

Многогодишно, тревисто растение, с височина 30-120 см., с месести, вретеновидни корени. Стъблата са прави, разклонени. Приземните листа са назъбени, пересто нарязани, с власинки и цветна основна жилка. Стъблените листа са копиевидни, назъбени, стъблообхващащи. Цветовете са двуполови, светлосини, езичести, събрани в многочислени кошнички

в пазвите на средните и върхни листа. Плодовете са семки. Цъфти през юли, август. В продължение на 30-40 дни. Отделя много нектар и цветен прашец. Често се посещава от пчелите, особено през първата половина на деня и при топло и важно време. Медопроодуктивността е 50-100 кг./ха. Цикорията стимулира апетита, регулира обмяната на веществата, има диуретично и жлъчегонно действие, успокоява нервната система, подобрява дейността на сърцето, забавя сърдечния ритъм. Притежава противомикробно и противовъзпалително действие. Отварата от семена понижава температурата, има потогонни и обезболяващи свойства. За

премахване на струпеи от екземи се полагат компреси със силна отвара от растението. Топлата отвара от корени се използва за жабурене при зъбобол. От корените се произвежда заместител на кафе.

Градински медоносни растения

Кайсия (Armeniaca Vulgaris)

Неголямо дърво с височина 3-8 метра, със сиво-кафява напукана кора и яйцевидни, силно заострени, леко назъбени листа. Цветовете са бели или розови. Плодовете се оранжеви с лека червенина, ароматни, сочни, с овална костилка. Семената са плоски, светлокафяви, сладки или горчиви.

Цъфти през април, преди разлистване. Плодовете узряват през юли – август. Отделя нектар, а медопроодуктивността е до 40 кг./ха.

Пчелите обичат да посещават цветовете, като заедно с нектара, събират и жълтеникав прашец. Средната продължителност на цъфтежа е 11 дни. Кайсията е едно от най-ранните медоносни растения.

Плодовете се използват при дефицит на витамин А, С, В15. В китайската народна медицина семената в малки количества се използват като успокоително средство. Установено е, че 100 гр. кайсии оказват върху процеса на кръвообразуване същия ефект като 40 мг. желязо или 250 гр. пресен черен дроб. Вътрешната употреба на кайсиеви ядки изисква голямо внимание, предвид тяхната токсичност.

Японска дюля (Chaenomeles Japonica)

Нискостъблен, красиво цъфтящ храст или дърво, с височина 1,5-5 м., с тъмносива люспеста кора. Листата са яйцевидни, тъмнозелени, мъхести от долната страна. Цветовете са единични, едри, розово-бели, с петолитни венчета. Плодовете са със сферична или крушовидна форма, жълти, ароматни, със сладникава, силно тръпчива вътрешност. Семената са червеникаво-кафяви с хлъзгава ципа.

Цъфти в края на май, началото на юни, след облистване. Цъфтежът продължава 20-25 дни. Растението е медоносно, ароматните цветове привличат пчелите и им осигуряват нектар и цветен прашец.

Яркожълтите плодове са с големината на орех и узряват през септември – октомври. Богати са на витамин С, пектин и органични киселини. В народната медицина отварата от плодове е широко използвана при стомашно-чревни заболявания, за подобряване дейността на храносмилателния тракт. Настъргани сварени плодове се приемат при чернодробни заболявания, хемоптиза и като средство против повръщане. Слизестата отвара от семена се използва при стомашно разстройство, маточно кървене, хемоптиза.

Глог (Crataegus)

Храст или малко дърво, с височина 1-5 метра, с пурпурно-кафяви издънки, покрити с дълги, прави бодли. Листата са последователни, 6-7 см. дълги, разсечени на 3-7 дяла, несиметрични, остро назъбени. Отгоре са тъмнозелени, отдолу – светлозелени, влакнести. Цветовете са бели, малки, с неприятен аромат, събрани в гъсти, щитовидни съцветия. Плодовете са кървавочервени, 8 - 10 мм. В диаметър, почти сферични, със сладникава вътрешност и костилки.

Цъфти през май – юни. Цветовете отделят нектар и прашец и са охотно посещавани от пчелите. В нектара на едно цветче се съдържа 2,0367 мг. захар, а медопроодуктивността на глога, даже и в северните райони може да достигне 80 кг. от хектар.

Запарката от цветове и плодове се приема вътрешно, особено при сърдечна невроза, хипертония, астма, причинена от сърдечно-съдови заболявания, тежък нервен шок, аритмия, пароксизмална тахикардия, атеросклероза. Глогът понижава кръвното налягане, подобрява съня при пациенти със сърдечни заболявания, намалява възбудимостта на централната нервна система, повишава циркулацията на кръвта в коронарните съдове на сърцето и кръвоносните съдове на мозъка. Екстрактът от глог има стимулиращ ефект при умора на сърцето, премахва сърцебиене, болезнено усещане и чувство за тежест в сърдечната област, подобрява общото здравословно състояние.

Череша (*Cerasus Vulgaris*)

Дърво със сиво-кафява кора и височина 3-5 метра. Образува сферична корона с пръчковидни издънки и клони. Листата са елипсовидни, заострени, жилави. Цветовете се състоят от петолестни чашки, с бял цвят, събрани са в малобройни съцветия по клонките от предишната година. Опрашват се с помощта на насекомите, от които основно значение имат пчелите. Плодовете са с червен или тъмочервен цвят, с гладка повърхност, имат високи вкусови качества.

Цъфти в края на пролетта. Всяко цветче живее около 5 дни, отделяйки 1,5-2 мг. захар в нектара. Наличието на големи площи с насаждения отлично осигурява ранния принос на нектар и цветен пращец, а понякога и частичния медосбор. Медопроодуктивността е 30-50 кг./ха.

Черешите, като средство за утоляване на жаждата се употребяват при треска, а като леко слабително се използват при упорита, продължителна констипация. Черешовият сок служи за подобряване на апетита и храносмилането и като отхрачващо средство при катар на дихателните пътища. Черешови плодове с мляко се приемат при артрит. Семената от костилките на черешата са отровни, но употребявани в малки количества, помагат при подагра и камъни в бъбреците, засилват отделянето на урина. Отварата от плодните дръжки е силен диуретик и се използва като кръвоспиращо средство при силно менструално кървене. Отварата от свежи листа с мляко помага при жълтеница.

Круша (*Pyrus Communis*)

Дърво с височина до 20 метра, а понякога голям храст с трънливи издънки. Листата са продълговато заоблени, кратко заострени, жилави, на дълги дръжки, при изсъхване почерняват. Цветовете са бели, понякога бледорозови, събрани по 6-12 в щитовидни съцветия, образуват се от плодните пъпки, формирани в предходната година. Съществуват

няколко хиляди сортове круши, които се различават по външен вид и химичен състав.

Както при дивите, така и при култивираните сортове, цъфтежът е обилен, започва с появата на листата, малко по-рано, отколкото при ябълките. Дърветата цъфтят по 10-16 дни, всяко отделно цветче живее до 5 дни, като на ден отделя по 1 мг. захар в нектара и образува много цветен пращец. Медопроодуктивността е 10-25 кг./ха. Пчелите обичат да посещават цветовете, осигурявайки чудесно опрашване.

Варени и печени круши се използват при силна кашлица, астма и туберкулоза на белите дробове. Отварата от круши действа добре при камъни в бъбреците и подобрява състоянието на пациенти със стомашно-чревни заболявания.

Градинска ягода (*Fragaria Ananassa*)

Многогодишно тревисто растение, расте във вид на гъсти храстчета, с височина 25-30 см. Образува дълги, пълзящи стъбла, вкореняващи се на възлите, от където се появяват тройни листа с дълги дръжки. През зимата остават зелени и под снега постепенно умират, но през пролетта порастват млади листа. От храстчетата се издигат дълги цветоносни дръжки, разклонени в горната част. Върху крайните разклонения са разположени

цветовете, образуващи рехави, щитовидни съцветия.

Цъфти в началото на лятото, в продължение на повече от месец. Медопроодуктивността е 10-15 кг./ха. Пчелите събират от цветовете пращец и частично нектар, осигурявайки прекрасно опрашване. Ягодите имат високи вкусови и хранителни качества.

Пресните плодове на ягодата се препоръчват като лечебно средство при високо кръвно налягане, атеросклероза, стомашни язви, гастрит, констипация, анемия, подагра и други нарушения на метаболизма в организма. Запарка на плодове и листа се предписва като жлъчегонно средство, има и диуретичен ефект. Сокът от плодове се прилага външно при лечение на различни кожни заболявания, порязвания, малки рани, екземи, за премахване на петна по кожата, лунички и акне.

Тиква (Cucurbita Pepo)

Едногодишно растение с катерещи се или пълзящи груби, бодливи, наребрани стъбла, снабдени с разклонени мустачки. Листата са последователни, големи, твърди, петолистни, на дълги дръжки. Цветовете са с форма на камбанка, петолистни, едри, жълти с дълги дръжки.

Цъфти от средата на лятото до есента. Цветовете се разтварят рано сутринта, а следобед се затварят. Женските цветове

отделят повече нектар и по-често се посещават от пчелите, в сравнение с мъжките. Нектарът в мъжките цветове е скрит под свод от сраснали се тичинки, което го прави трудно достъпен за насекомите. Въпреки това, тези цветове предоставят на пчелите изобилие от цветен прашец. Медопродуктивността е 30-40 кг./ха.

Тиквените семена имат противоглистно действие. По активност, семената на тиквата отстъпват на препаратите от мъжка папрат, но при тях липсват характерните за папратта странични ефекти. Във връзка с това, тиквени семена могат да се дават на деца, бременни жени и възрастни хора. Плодът и сокът от тиква подобряват функцията на червата, стимулират отделянето на хлориди от организма, увеличават диурезата, без да предизвикват дразнещи ефекти върху бъбречната тъкан; предписват се при заболявания на черния дроб, бъбреците и при подагра. Плодът от тиква се полага на възпалени места по кожата, особено при изгаряния и екземи.

Зеле (Brassica Oleracea)

Двугодишно овощно растение. През първата година образува ниско, до 50 см. стъбло с розетка от големи, месести, сочни листа и продуктивна част – кочан с глава, която се използва за храна. През втората година от семенниците се развиват високи силно разклонени стъбла, с бледожълти цветчета, събрани в съцветия в края на клонките.

Цъфти през лятото, в продължение на 20-30 дни. За пчеларството за важни семенниците на

зелето, които са добър източник на нектар и цветен прашец. Медопродуктивността е 20-50 кг. от хектар насаждения.

Нарязаното на ситно прясно или кисело зеле значително повишава апетита, усилва секрецията на стомаха, регулира работата на червата и по този начин подобрява храносмилането. Киселото зеле е добра превантивна мярка срещу скорбут и най-доброто средство срещу хронично стомашно-чревно възпаление. Зелето се използва като леко слабително средство и като диуретик при водянка и подагра. Сокът от прясно зеле със захар действа добре при кашлица и притежава антисептични и противовъзпалителни свойства. Зеленият сок е отлично средство за лечение на язва на стомаха и червата.

Лук (Allium Cera)

Едногодишно или двугодишно луковично растение, с височина 60-100 см. Има цилиндрично стъбло, синьо-зелени тръбести листа и малки, бели цветчета, събрани в сферично съцветие.

Цъфти в средата на лятото, в продължение на 20-25 дни. Пчелите обичат да го посещават в топло и горещо време, събирайки много нектар и цветен прашец. Медопродуктивността е 70-100 кг./ха. Пресният мед има привкус на лук, който по-късно изчезва. Събраните от лука нектар и прашец имат токсично действие и могат да причинят смърт на пчелите и да отслабят пчелните семейства, особено през зимата.

Не напразно се казва, че лукът лекува от сто болести. Той засилва апетита и стимулира отделянето на храносмилателни сокове, производството на сперматозоиди, ускорява менструацията, има ясно изразени диуретични свойства и се използва за лечение на хидроцефалия. Алкохолната тинктура от лук има леко слабително действие, намалява болката и помага за разтварянето на пясъчинки и малки камъни при бъбречни заболявания. Лук, изпържен в масло или сварен в мляко, омекотява кашлицата и улеснява отхрачването. Препарати с лук се използват за намазване на носната кухина при ринит и в гинекологичната практика за лечение на трихомонални колпити. Кашлица от лук, наложена в марля върху рана, я почиства от гной, намалява болката и отока и спомага за бързото заздравяване без белези. Водната отвара от сухата външна обвивка се използва за заздравяване на рани и язви. Зеленият лук е общоизвестно средство за лечение на скорбут. Тинктурата от лук е противопоказна за пациенти със заболявания на сърцето черния дроб.

Морков (Daucus Sativus)

Двугодишно растение с височина 30-100 см., с дебел, оранжев корен. Стъблото е ребресто и влакнесто, листата – последователни, перести. Цветчетата са малки, бели, събрани в сложно съцветие, плодовете са мъхести семена.

Цъфти през юни – юли. Медопроодуктивността е 20-40 кг. от хектар насаждения.

Морковите съдържат захари, мазнини, минерални соли, редица ензими и пигменти, богати са на витамин А, В, В2, С, пантотенова и фолиева киселина, етерични масла и мн. др. Морковът активира вътреклетъчните окислително-редукционни процеси, регулира въглехидратния обмен, подпомага епителизацията и има антисептично, противовъзпалително, обезболяващо и ранозаздравяващо свойство. Това мултивитаминно растение широко се използва при авитаминоза и малокръвие, както и при обща отпадналост. Външно, морковите се прилагат при изгаряния, измръзвания, дълго незаздравяващи гнойни рани и язви и възпаление на кожата. Със сок от моркови може да се изплаква устната кухина и фаринкса при възпалителни процеси.

Краставица (Cucumis Sativus)

Едногодишно растение, образува лианообразни, пълзящи, виещи се, груби, сочни стъбла, с дължина 1-2 м. Стъблата са снабдени с мустачки, с помощта на които растението се прикрепва към различни опори. Листата са едри, последователни, сърцевидни, петоъгълни, целокрайни и слабо мъхести. Цветовете са с формата на камбанки, петолистни, с жълти венчета. Плодовете са месести и сочни, с ценни хранителни качества.

Цъфтежът започва в края на юни – началото на юли и продължава 40 - 60 дни. Пчелите обичат да събират нектар, а от мъжките цветове – цветен прашец. Всеки цвят е способен да отдели 10-50 мг. нектар. Медопроодуктивността е 13-30 кг./ха.

Краставиците и техният сок намаляват и спират кашлицата, имат жлъчегонно, диуретично и слабително действие, успокояват нервната система, понижават

високата температура, притежават противовъзпалителни и болкоуспокояващи свойства. В миналото, сок от краставица се е пиел при туберкулоза на белите дробове. Пие се също при силни болки в стомаха и червата. Прах от изсушени плодове без семена се използва за поръсване при изгаряне.

Ряпа (Brassica Tapa)

Двугодишно тревисто растение, с височина 30-100 см. и едри кореноплоди с бяла или жълтеникава вътрешност. Долните листа са пересторазделни, едри, а стъоловите листа са без дръжки, синьо-зеленикави, продълговато-сърцевидни. Цветчетата са жълти, събрани в гроздовидно съцветие. Плодовете са шушулки, с тънки, дълги краища. Съществуват много сортове.

Цъфти през юни, в продължение на 25-30 дни, а медопроодуктивността е 20-50 кг. от 1 хектар насаждения.

Растението притежава диуретични, антисептични, противовъзпалителни, ранозаздравяващи и болкоуспокояващи свойства. Отвара от корените се приема при остър ларингит, който предизвиква силна кашлица, пресипване на гласа и астма; употребява се като диуретик, леко слабително и като средство за подобряване на съня и успокояващо сърцебиенето. Сварена, стрита ряпа се полага на болните места при подагра. За намаляване на артритните болки, се приемат вани с отвара от ряпа. С топла отвара може да се изплакне устната кухина при зъбобол.

Малина (Rubus Idaeus)

Храст от семейство розоцветни, с многогодишно коренище и прави, цилиндрични стъбла, с височина 50-200 см. През първата година клонките са зелени, мъхести, с шипчета. През втората година се вдървяват, губят шиповете си, цъфтят, дават плод и след това изсъхват, а от коренищата израстват нови издънки. Листата са последователни, по-ниските са нечифтоперести, с по 5-7 листчета на дръжка, а

горните са тройни, с широки, прикрепени към дръжката прилистници. Цветовете са бели, с мъхести сиво-зелени чашки, събрани в гроздовидни съцветия в пазвите на листата. Плодовете са червени, овални, многосеменни, с дължина 12-13 мм., ширина 10-14 мм. и лесно падат от бялото конусовидно цветно легло.

Малините растат по опожарени площи, горски просеки, в разредени смесени гори, в крайните райони на горите, сред храсти и в дерета.

Цъфтят през юни – юли в продължение на 25-40 дни. Цветчетата отделят нектар и съдържат много цветен прашец. Пчелите изключително активно посещават малиновите храсти. При хубаво, топло време и достатъчна влажност на въздуха, отделянето на нектар се увеличава, което подобрява медосбора. Има години, когато медопроодуктивността от малини в рамките на деня достига 2-3,5 кг. на семейство. В зависимост от сорта, условията, гъстотата на насажденията и други причини, медопроодуктивността се изменя, но е около 100 кг. от хектар. Медът от малини е светъл, много ароматен, притежава отлични вкусови и лечебни качества и се отнася към висшите видове.

Като лечебно средство, малината се приема още от дълбока древност. Чаят от сухи плодове от незапомнени времена се счита за добро потогонно и понижаващо температурата средство при настинки. Плодовете повишават апетита, регулират дейността на стомаха и червата, успокояват болките в стомашно-чревния тракт имат антиеметично, обезболяващо и противовъзпалително действие. Отвара от корени се пие при малария и като кръвоспиращо средство при хемороиди. Отварата от листа се пие при стомашни кръвоизливи, прекомерна менструация, заболявания на дихателните органи, треска, при обриви, акне, херпес и други кожни заболявания. Цветовете имат противовъзпалителни и детоксикиращи свойства.

Черен касис (Ribes Nigrum)

Разпространен в градините храст без бодли, с височина 1-1,5 м. Пъпките са с дължина 4-10 мм., бледозелени с карминов оттенък, с бели реснички. Развиват се през есента и зимуват на клонките. Листата са с дълги дръжки, широки, силно нарязани, със специфичен аромат. Цветовете са малки, зеленикави, събрани в провиснали гроздове. Плодовете са топчести, 10-12 мм. в диаметър, черни и ароматни, кисело-сладки на вкус, с тънка люспа и много

семена.

Цъфти през май. Ранните пролетни цветове отделят много нектар и прашец. Касисът отдава 52,9-140,7 кг. захар в нектара от 1 хектар растения, а медопроодуктивността е 20-90 кг./ха.

Плодовете на черния касис съдържат комплекс от биологично активни вещества, които са много важни за човешкия организъм. Богати са на витамин С (една супена лъжица плодове съдържа дневната доза от този витамин), ябълчена, лимонена и други киселини, витамин Р.

Плодовете укрепват капилярите, подобряват апетита, стимулират дейността на стомаха и червата и благодарение на богатото съдържание на витамини имат общоукрепващо действие. Листата имат силно потогонно и диуретично свойство, освобождават организма от пуринови вещества и излишната пикочна киселина, затова служат като добро средство против ревматизъм и подагра. Външно се използват като противовъзпалителен лек при живеница и различни кожни заболявания.

Червен касис (Ribes Rubrum)

Многогодишен храст с височина 1-1,5 м. Листата са сърцевидни, цветовете малки, бледозелени, плодовете са червени, кисели, събрани в увиснали чепки. Има много сортове червен касис.

Цъфти през май. Отделеният от цветовете нектар е по-достъпен за пчелите, отколкото този на черния касис. Продължителността на цъфтежа не е голяма, но медопроодуктивността е 43-105 кг. от хектар.

Сокът от плодовете утолява жаждата, понижава температурата, премахва чувството за гадене, стимулира перисталтиката, увеличава отделянето на пот и урина, има леко слабително и жлъчегонно действие, противовъзпалителни и кръвоспиращи свойства, подобряват апетита и засилват дейността на червата и стомаха.

Слива (Primus Domestica)

Неголямо дърво, понякога с леко бодливи клони, височина 6-10 метра. Листата са обратояйцевидни, цветовете бели и ароматни. Плодовете са с костилки, при различните сортове с различни цветове: зелени, жълти, червени, виолетови, със синкав налеп. Съществуват повече от 2 000 сорта сливи.

Цъфти в продължение на 8-10 дни през май. Медопроодуктивността е 15-30 кг./ха.

Плодовете стимулират апетита, дезинфекцират червата, увеличават перисталтиката и подобряват храносмилането. Пресните и сварени сливи имат леко слабително и диуретично действие. Много полезни са при атеросклероза, бъбречни, ревматични и артритни заболявания. Нарязани пресни или задушени сухи листа, наложени към гнойна рана, стимулират нейното заздравяване.

Бял маргарит (Symphoricarpos Albus)

Широколистен храст с височина 1-1,5 м., образува множество голи, четириръбести клони и гъста корона. Листата са срещуположни, целокрайни, тъмнозелени отгоре и по-светли отдолу. Цветовете са му бели и розови, в съцветия по върховете на клоните. Плодовете му са топчести, бисерно-бели.

Цъфти от началото на лятото до късна есен. Обилно отделя нектар и пчелите обичат да го

посещават по време на целия цъфтеж. Има способността да отделя нектар дори и при неблагоприятни метеорологични условия (хладно или дъждовно време). Медопроодуктивността на растенията достига 400 кг./ха.

Ябълка (Malus Domestica)

Овощно дърво с височина 3-12 метра. Листата са яйцевидно заострени, назъбени, гладки, понякога мъхести от долната страна. Цветовете са ароматни, бяло-розови, с много тичинки. Плодовете са сочни, разнообразни по цвят, големина и вкус при различните сортове.

Цъфти през втората половина на май и началото на юни, в продължение на 10-15 дни. От цветовете пчелите събират нектар и прашец. Пролетният медосбор спомага за

интензивното нарастване на пчелното пило. Медопроодуктивността, в зависимост от условията и сорта, е 15-40 кг. на хектар.

Суровите или печени ябълки, приети на празен стомах, регулират бавното храносмилане, действат като леко слабително, увеличават отделянето на урина и жлъчка и намаляват отоците. Пресните ябълки имат противомикробни, антисептични и противовъзпалителни свойства. Поради наличието на големи количества желязо, ябълките са чудесно кръвообразуващо средство. Плодовете предотвратяват образуването на излишни количества пикочна киселина, употребяват се при склероза, подагра, хроничен ревматизъм, кризи при камъни в бъбреците.

В научната медицина пресните ябълки се използват при авитаминоза, заболяване на стомашно-чревния тракт, като хранително и укрепващо средство. Препоръчва се използването на ябълки при лечение на прекомерно затлъстяване.

Всестранно распространени медоносни
растения

Паламида (*Cirsium Arvense*)

Многогодишно тревисто растение, с височина 60-120 см. Стъблото е разклонено, листата са продълговато - ланцетни, нарязани и бодливи. Яйцевидните цветни кошнички са ароматни, с виолетово-розови тръбести цветчета, събрани в съцветие като метлица. Коренищата дават много нови издънки.

Цъфти през юли. Цветовете обилно отделят нектар и са активно посещавани от пчелите. Медопроодуктивността достига 140кг. от хектар.

Водната запарка от билката се използва като външно средство при кожни заболявания, особено на окосмените части на тялото и при хемороиди.

Лечебна валериана (*Valeriana Officinalis*)

Многогодишно тревисто растение, с височина 120-180 см., вертикално късо коренище и многобройни, подземни издънки. Стъблата за изправени, цилиндрични, кухи, надлъжно наребрани. Листата са срещуположни, понякога последователни, най-ниските и средните – на дълги дръжки, горните приседнали, текоперести. Цветовете са малки, ароматни, бели, бледовиолетови или розови, събрани в сложни, полусенниковидни съцветия по върховете на стъблата. През първата година растението образува листна розетка, а през втората – цветоносни стъбла.

Цъфти почти през цялото лято. Пчелите събират нектар и малки количества цветен прашец. Тъй като по това време на годината има много цъфтящи медоносни растения, пчелите не посещават валерианата много активно. Нектаропроодуктивността достига 200-300 кг./ха. От едно растение, пчелите произвеждат 0,0137 гр. мед. Медопроодуктивността от 1 хектар е от 20 до 100 кг.

Използва се като успокоително средство при нервна възбуда, безсъние, невроза на сърдечно-съдовата система, спазми на стомашно-чревния тракт, главоболие на

нервна почва, ишиас, лека форма на неврастения и т.н. Валерианата е ефективно средство при повишена активност на щитовидната жлеза. При продължителен прием или предозиране на препарати, съдържащи валериана, е възможна сънливост, депресия, намалена работоспособност, общо състояние на потиснатост. Тези странични ефекти изчезват бързо, след преустановяване на приема.

Синя метличина (*Centaurea Cyanus*)

Едногодишно или двугодишно тревисто растение, със сивкави, влакнести, разклонени стъбла, с височина 30-80 см. Листата са линейно-ланцетни, долните са с дълги дръжки. Цветните кошнички са единични, по върховете на стъблата, състоят се от тъмносини, фуниеvidни, крайни и виолетови тръбести средни цветчета, заобиколени от ципести обвивни листчета. Расте като плевел в зърнените култури.

Цъфти от май до август. Отделя нектар и цветен прашец. От синята метличина може да се добие до 50 кг. мед от хектар растения. Медът от тази билка е зеленикав, с приятен аромат.

Запарката от крайните цветчета на цветната кошничка притежава диуретични, потогонни, жлъчегонни, леки слабителни, понижаващи температурата, противовъзпалителни, спазмолитични, болкоуспокояващи и ранозаздравяващи свойства. Приема се при простудни заболявания, кашлица, болки в стомаха, заболявания на бъбреците и пикочния мехур, против треска и при сърцебиене.

Птича глушина (*Vicia Cracca*)

Многогодишно, тревисто, гладко или леко мъхесто растение, с височина 30-150 см., с пълзящо, наребрено стъбло. Стъблата завършват с разклонени мустачки, с помощта на които се задържат на различни опори и стоят в изправено положение. Листата са сложни, чифтоперести, с 5-12 двойки листчета, с до 3 см. дължина, линейно-ланцетни. Цветчетата са малки, пеперудоцветни, с двоен

околоцветник, синьо-виолетова окраска, събрани в дълги, едностранни съцветия. Плодовете са продълговати, сплеснати, черни шушулки, с кръгли, кафяво-черни семенца.

Цъфти през юни, в продължение на 30-40 дни. В топло време с достатъчно валежи, редовно се посещава от пчелите за събиране на висококачествен нектар и цветен прашец. Растението отделя около 185-370 кг. захар в нектара от хектар. Прясно нарязаната билка или прах от сухо растение, се полага на абсцеси за ускоряване на тяхното съзряване. Лапа от билката се използва при доброкачествени тумори.

Комунига бяла (Melilotus Albus)

Едногодишно тревисто растение, с високи стъбла - 30-150 см. Листата са сложни, триделни, с продълговато-ланцетни листчета и тънки прилистници. Цветовете са малки, бели, пеперудоцветни, събрани в дълги, гроздовидни съцветия. Растението има солено-горчив вкус, а ароматът му се дължи на веществото кумарин и напомня на миризмата на сено. Широко разпространено е и образува гъсти храсталаци.

Белите ароматни цветове отделят много нектар. Цъфти в продължение на 45 - 50 дни през юни – август. Медопроодуктивността е 160-500 кг./ха.

Запарка от билката се използва при треска, малария, простудни заболявания, като диуретик и за увеличаване на млякото на кърмещи жени. Мехлемът от цветове и листа притежава ранозаздравяващи свойства.

Обикновена луличка (Linaria Vulgaris)

Многогодишно, тревисто растение, с прости или разклонени стъбла, с височина 30-9 см. Листата са многобройни, последователни, приседнали, линейно-ланцетни. Цветовете са неправилни, двуустни, с дълга заострена шпора в основата, лимоненожълти, с оранжево петно на изпъкналата част на долната устна. Събрани са в гъсти, връхни, гроздовидни съцветия.

Цъфти в продължение на 45-50 дни, от юни до август. Медопроодуктивността от 1 хектар е 100-150 кг.

Растението подобрява дейността на стомаха и червата, увеличава отделянето на пот, урина и жлъчка, премахва газовете от червата при метеоризъм, намалява и спира възпалителните процеси, омекотява втвърдените инфилтрати при възпаления, има леко слабително и обезболяващо действие. Запарка от билката се приема при запек, водянка, жълтеница, живеница и като противоглистно средство. В малки количества, луличката се използва при главоболие с повръщане, нощно напикаване и стомашно разстройство. Външно, запарка от билката се прилага под формата на вани и компреси при хемороиди, фурункулоза, язви, различни кожни заболявания и възпалителни състояния на кожата.

Луличката е отровно растение и при вътрешно използване се изисква повишено внимание.

Репей (Arctium)

Двугодишно растение с височина 60-180 см. Листата са едри, сивкаво-мъхести от долната страна. През първата година, растението развива само корен и листна розетка, а на втората – стъбла, цветове и плодове. Цветните кошнички са почти сферични, разположени на върха на стъблото в щитовидно съцветие.

Цъфти през юли и август. Виолетово-пурпурните цветове отделят нектар и прашец. Пчелите обичат да ги посещават.

Медопроодуктивността е средно 100 кг./ха. Медът е ароматен, гъст, с тъмен цвят и приятен вкус.

Репейт притежава диуретично, потогонно, кръвопречистващо и противовъзпалително действие, а също и свойството да стимулира растежа на косата. Отварата от корени се приема при язва на стомаха, стомашно кървене,

хроничен гастрит, камъни в бъбреците, ревматизъм и подагра. Тинктурата от листа се използва като средство за понижаване на температурата. Външно, отварата от корени се прилага под формата на вани или обтриване при различни кожни заболявания: обриви, акне, херпес, язви. Стрити свежи или изсушени листа се налагат на изгаряния или рани, за по-бързото им заздравяване. Отвара от корени и листа се използва при възпалителни процеси за изплакване на устната кухина и гърлото. Репейно масло (тинктура от корени и бадемово масло), се прилага като външно средство за укрепване на косата.

Подбел (Tussilago Farfara)

Многогодишно тревисто растение, с разклонено, пълзящо, подземно коренище, от което в ранна пролет израстват къси цветоносни стъбла, носещи по една цветна кошничка, състояща се от жълти, езичести и тръбести цветчета. Семената са дълги около 3,5-4 мм., с хвърчилка от бели власинки. След цъфтежа се развиват няколко големи, заоблени, приземни листа, зелени и гладки отгоре, а от долната страна с белезникав мъх.

Ако се приближи към тялото, долната повърхност на листата е топла, а горната – студена, от тук идва и руското название на растението „мать-и-мачеха“ (майка и мащеха).

Цъфти през април и е едно от най-ранните медоносни растения. Цъфтежът продължава 30-40 дни. При благоприятно време, пчелите активно събират нектар и цветен прашец. Медопроодуктивността е 13-22 кг. от хектар.

Отвара и тинктура от листата се пие при респираторни заболявания, кашлица, пресипнал глас, бронхит, бронхиална астма, а също и при възпалителни процеси на лигавицата на стомаха и червата, заболявания на бъбреците и пикочния мехур, водянка и жълтеница. Пресен сок със захар в народната медицина се препоръчва да се пие продължително време при туберкулоза, гангрена и абсцеси на белите дробове. Външно се прилага под формата на лапи, лосиони и компреси при възпаление на вените и кожата, тумори, язви и възпалени рани, като успокояващо и дезинфекциращо средство.

Мента (Mentha Arvensis)

Многогодишно тревисто растение, с височина от 15 до 50 см. Коренището е пълзящо и от него израстват много издънки. Стъблата са прости или разклонени, четириъгълни. Листата са срещуположни, яйцевидно-ланцетни, остри, назъбени, често мъхести. Цветчетата са малки, розово-виолетови, събрани в гъсти, сферични съцветия в пазвите на горните листа. Плодовете представляват четири кръгли ядки, затворени в чашка.

Цъфти от юли до септември. Предлага неголям, но продължителен медосбор.

Тинктура от билката се приема като средство, възбуждащо апетита, намаляващо киселинността на стомашния сок и като аналгетик при различни стомашни заболявания. Използва се при кашлица, задушаване, стомашно разстройство, гадене, повръщане, главоболие и болки в областта на черния дроб. Външно се използва като лосион при крампи, ревматични и артритни болки, при сърбеж и възпаление на кожата. Ментовото масло се включва в състава на капки, таблетки и пасти за зъби. Ментол с вазелин се използва при хрема, а смесен с парафин – за втриване при мигрена. Разтвор на ментол и валериана под названието валидол, се приема при стенокардия.

Пчеларите натриват ръцете си с листа от мента, преди да започнат работа в пчелните кошери.

Магарешки бодил (Carduus Crispus)

Двугодишно растение, високо 30-90 см. Стъблата са прави, разклонени, покрити с бодли. Листата са перестонарязани и бодливи. Магарешкият бодил е широко разпространен – среща се като плевел по сметищата и около жилищата, по пасищата, нивите и градините.

Цъфти от юни до есента. Цветните кошнички са едри – 1-1,5 см., с малинов цвят,

разположени на върха на стъблото. Пчелите обичат да ги посещават. Нектаропроодуктивността на всяко цветче е над 0,22 мг. Медът е безцветен, с високо качество и приятен вкус.

Водният екстракт от билката се приема при малария.

Прав чистец (Stachys Recta)

Многогодишно тревисто растение, с височина 30-60 см. и четириъгълни стъбла. Листата са срещуположни, продълговато-ланцетни. Цветовете са двуустни, кремави с лилави капки, събрани в съцветие.

Цъфти през юни – август. Медопроодуктивността е 110-120 кг. от 1 хектар растения.

Наименованието на билката – чистец, говори за нейното предназначение. В народната медицина, отвара от растението заедно с цветовете, се използва като козметично средство под формата на лосиони при акне и за измиване на косата при пърхот. Чистецът засилва кръвообращението при лоша циркулация, има успокояващ ефект върху нервната система и притежава антисептично и противовъзпалително действие. Отвара от билката се приема при епилепсия, хистерия, при заболявания, съпроводени с висока телесна температура.

Горски конски босилек (Salvia Nemorosa)

Многогодишно тревисто растение, с височина 30-60 см., с четириъгълни изправени стъбла. Листата са срещуположни, продълговато-ланцетни, назъбени, релефни, със силен аромат. Цветовете са двуустни, синьо-виолетови. Плодовете са 4 черно-кафяви орехчета.

Цъфти от юни до август, в продължение на 45-60 дни. Медопроодуктивността е 110-280 кг./ха.

Босилекът потиска потенето, намалява активността на млечните жлези, има стягащо, успокояващо, антибактериално и противовъзпалително действие. Водният екстракт

от прясна или сушена билка се употребява при липса на апетит, болки в стомаха, гадене, стомашно-чревни разстройства, незадържане на урина, болки в гърлото и най-вече при сърдечна невроза и неврастения, както и при простудни заболявания. Стритите печени семена се приемат при сърцебиене (тахикардия) и дизентерия. Външно, отвара се използва за изплакване при възпалителни процеси в гърлото и устната кухина. Нарязани свежи листа се налагат на туморни образувания и рани.

Мъртва коприва (Lamium Album)

Многогодишно тревисто растение, с височина 25-80 см. Листата са срещуположни, сърцевидни, мъхести, силно назъбени, на дълги дръжки. Напомнят на листата на обикновената коприва, но не причиняват жилене. Цветовете са големи, двуустни, бели, мъхести, дълги 2-2,5 мм. Разположени са в пазвите на листата в съцветия по 8-9. Плодът представлява четири триъгълни орехчета, затворени в чашка.

Цъфти от май до септември. Растението е медоносно, цветчетата отделят нектар и прашец. Медопроодуктивността зависи от метеорологичните условия. Нектаропроодуктивността от 1 хектар насаждения е 100-150 кг., а най-високата медопроодуктивност е 542 кг./ха.

Екстрактът от цветове има стягащо, кръвоспиращо, кръвопречистващо, противовъзпалително, успокояващо, антиконвулсивно, слабо сънотворно действие и способността да разтваря гъстата слуз при кашлица. Използва се и за гаргара при ангина. Широко се прилага в народната медицина при респираторни заболявания, анемия, нервна възбуда, белодробни и маточни кръвотечения, заболявания на далака и бъбреците, при жълтеница и малария, при циреи, екземи, обриви и други кожни заболявания. Външно, екстрактът се използва за промиване, вани и компреси при спазми, хемороиди, сърбящи обриви, рани, абсцеси, язви и изгаряния.

Медоносни растения, специално засети за пчели

Риган (Origanum Vulgare)

Многогодишно, тревисто, медоносно и етерично-маслено растение, с височина 30-60 см. Стъблата са изправени, четириръбести, червеникави, разклонени в горната част, мъхести. Листата са на дълги дръжки, срещуположни, продълговато-яйцевидни, целокрайни. Цветовете са малки, светлопурпурни или лилаво-розови, двуустни, събрани в щитовидно съцветие в пазвите на тъмночервени прицветници. Цялото растение е покрито с власинки и е със силен аромат. Плодът се разделя на четири кръгли кафяви орехчета. Расте на слънчеви места, върху сухи, пясъчливи почви.

Цъфти от юли до първите слани. Цветовете обилно отделят нектар и са активно посещавани от пчелите. Медопроодуктивността от 1 хектар растения е 80 кг. Медът е ароматен, с кехлибарен цвят, със зеленикав оттенък.

В ригана е открито голямо количество селен, който предпазва и забавя стареенето на клетките в организма. Билката възбужда апетита, стимулира дейността на червата, подобрява храносмилането, облекчава спазмите в стомаха, намалява гаденето, повръщането и главоболието, увеличава менструалното кървене и притежава потогонно, диуретично, жлъчегонно, отхрачващо, обезболяващо, успокояващо, антиконвулсивно, антисептично, противовъзпалително и ранозаздравяващо действие. Екстрактът от риган се взема при настинки, кашлица, астма, туберкулоза, заболявания на стомаха и червата и като средство за регулиране на нередовна менструация. Използва се като успокояващо и леко сънотворно средство, приема се при лошо настроение и дори при психически увреждания. Външно, отварата от риган, под формата на вани, лосиони и влажни компреси се употребява при рахит, живеница, сърбящи обриви, абсцеси, циреи и други кожни заболявания.

Екстрактът от риган не трябва да се използва при бременност.

Лечебна валериана (Valeriana Officinalis)

Многогодишно тревисто растение, с височина 120-180 см., вертикално късо коренище и многобройни, подземни издънки. Стъблата са изправени, цилиндрични, кухи, надлъжно

наребрени. Листата са срещуположни, понякога последователни, най-ниските и средните – на дълги дръжки, горните приседнали, текоперести. Цветовете са малки, ароматни, бели, бледовиолетови или розови, събрани в сложни, полусенниковидни съцветия по върховете на стъблата. През първата година растението образува листна розетка, а през втората – цветоносни стъбла.

Цъфти почти през цялото лято. Пчелите събират нектар и малки количества цветен прашец. Тъй като по това време на годината има много цъфтящи медоносни растения, пчелите не посещават валерианата много активно. Нектаропроодуктивността достига 200-300 кг./ха. От едно растение, пчелите произвеждат 0,0137 гр. мед. Медопроодуктивността от 1 хектар е от 20 до 100 кг.

Използва се като успокоително средство при нервна възбуда, безсъние, невроза на сърдечно-съдовата система, спазми на стомашно-чревния тракт, главоболие на нервна почва, ишиас, лека форма на неврастения и т.н. Валерианата е ефективно средство при повишена активност на щитовидната жлеза. При продължителен прием или предозиране на препарати, съдържащи валериана, е възможна сънливост, депресия, намалена работоспособност, общо състояние на потиснатост. Тези странични ефекти изчезват бързо, след преустановяване на приема.

Лечебна динка (Sanguisorba Officinalis)

Многогодишно тревисто растение, с височина 20-80 см. Стъблата са предимно единични, в горната част малко разклонени, гладки и кухи. Приземните листа са големи, текоперести, с 7-25 назъбени, синкави отдолу листчета, в горната част листата са по-малки, без дръжки. Цветовете са малки, тъмно-, почти черно-пурпурни, събрани в овални, с дължина 1-3 см. съцветия, във формата на главички. Плодовете са семена.

Цъфти през юли и август. Пчелите активно събират нектар и прашец. Растението е много добър източник на цветен прашец.

Отварата от корени и екстрактът от билката преустановяват различни кръвотечения (маточни, стомашно-чревни, белодробни, хеморoidни и други), свиват кръвоносните съдове, забавят перисталтиката на червата, спират спазмите, успокояват и спират възпалителните процеси и имат стягащо, болкоуспокояващо и силно антибактериално действие. Фитонцидите на корените убиват тифозните и паратифозните бактерии за 15 минути, а дизентерийните за 5 мин. Външно, отварата от корени се употребява под формата на влажни компреси при различни възпалителни процеси на кожата и за изплакване при възпаление на устната кухина и гърлото.

Кориандър (Coriandrum Sativum)

Едногодишно, тревисто растение с височина 170 см. Кореновата система се състои от един основен, тънък, вретенообразен корен и гъста мрежа странични корени. Стъблото е право тънкоребрено, зелено, при рядка околна растителност силно разклонено, понякога от самата основа. Централното стъбло и всяко разклонение завършват със съцветие. Листата са светлозелени с различни форми и размери. Цветовете са събрани в малки чадърровидни съцветия, които образуват сложни съцветия с

дълги дръжки. Венчето е петолисто, бяло, розово, рядко кремаво или светлорозово. Плодовете са сферични, кафяви или сиво-жълти, двусеменни, с диаметър 2-5 мм. Кориандърът е етеричномаслено растение и се използва в хранително-вкусовата промишленост.

Цъфти през юни, в продължение на 20-25 дни. Медопроодуктивността от един хектар посеви е 100-500 кг.

Плодовете се приемат под формата на прах, водна отвара или спиртна тинктура. Те стимулират апетита, увеличават двигателната активност на стомаха, увеличават жлъчната секреция, имат газогонно свойство. Плодовете притежават противохеморoidно, болкоуспокояващо и антисептично действие. Стимулират възстановяването на увредените тъкани, затова в народната медицина, кориандърът се използва за лечение на рани. Етеричното масло от кориандър притежава антисептични свойства, повишава секрецията на жлезите на храносмилателната система.

Лечебна маточина (Melissa Officinalis)

Многогодишно, тревисто, етерично-маслено растение, високо 45-90 см., с приятен, лимонов аромат, привличащ пчелите. Стъблата са четириръбести и разклонени. Листата са срещуположни, яйцевидни, силно назъбени и мъхести. Цветчетата са двуустни, бели, чашката е във вид на камбанка. Плодът представлява четири малки, яйцевидни ядки, затворени в чашка.

Цъфти в продължение на 30-40 дни. Цветовете са много добри източници на нектар. Медопроодуктивността е 130-200 кг./ха.

Маточината възбужда апетита, подобрява дейността на храносмилателните органи, има леко слабително и потогонно действие, спира гаденето и повръщането, освобождава стомаха и червата от газове, прекратява спазмите, намалява и премахва болката, има положителен ефект върху дейността на сърцето, успокоява и укрепва нервната система. При сърдечно болни облекчава болките в областта на сърцето, спира задуха и пристъпите на тахикардия, понижава кръвното налягане, успокоява дишането. Външно, екстрактът от листа или върхове на филизи се използва за изплакване при зъбобол и заболяване на венците, а като билкови лапи – при ревматизъм, натъртвания и рани.

Поради силния аромат, пчеларите използват растението за натриване на кошерите, с цел привличане на рояци или ръцете си, преди работа с пчелните кошери.

Обикновено усойниче (Echium vulgare)

Двугодишно растение, с 30-90 см. височина. Стъблото е изправено, цялото растение е покрито с власинки. Листата са копиевидни, приседнали, с дължина 5-10 см. Цветовете са малки и красиви, ярко сини, с формата на камбанки, събрани в класовидни съцветия. Плодовете са кафяви ядки.

Цъфти от юни до септември. Цветовете обилно отделят нектар и прашец и са активно

посещавани от пчелите. Усойничето е едно от най-надеждните растения, осигуряващи храна за пчелите. От един хектар насаждения, може да се получат 250-300 кг. мед. Медът е с много високо качество, светлокехлибарен цвят, превъзходен вкус и дълго не кристализира.

Усойничето има успокояващ ефект върху нервната система, облекчава спазмите, има отхрачващо действие при кашлица и детоксикиращ ефект. Екстракт от билката се взема при епилепсия и при ухапване от отровни змии.

Вътрешната употреба на усойничето, като силно отровно растение, изисква голямо внимание.

Памук (Gossypium)

Едногодишно тревисто растение с разклонени стъбла и височина 70-200 см. Листата са последователни, 3- 5-делни. Цветовете са едри, с двойни чашки, кремаво-жълти, с петолестни венчета и многобройни тичинки. В края на цъфтежа променят окраската си в розово или светловиолетово. Плодовете са големи, сферични, разтварящи се кутийки.

Периодът на цъфтеж на памука е около два месеца. Растението има нектарници от вътрешната страна на чашката и отвън, под прицветните листа. Отделянето на нектар започва дълго преди разпукването на пъпките, продължава по време на цъфтежа, дори когато се образуват зрелите кутийки. Най-много нектар, памукът отделя при достатъчно съдържание на влага във въздуха. В облачно време, нектар се отделя в изобилие през целия ден. Медопроодуктивността е 100-300 кг./ха. Медът от памук е светъл, с много деликатен вкус. Захаросва се на ситни кристалчета и придобива бял цвят.

В народната медицина, кората от корените на растението се прилагат като кръвоспиращо средство при различни видове кървене. Маслото се използва за приготвяне на мехлеми. Обработеният памук е хигроскопична вата – важен превързочен материал.

Нектаропроодуктивност на основните медоносни растения

Съдържание на захар в нектара от 1 хектар растения (с непрекъснат растеж), в кг.

Гледичия	200	Мащерка	45
Глог	16	Медуница тъмна	76
Глухарче	105	Мента	200
Горва	24	Метличина синя	39
Горицвет	30	Метличина червена	194
Гърлица	50	Мордовник	680
Детелина бяла	100	Мъртва коприва бяла	280
Детелина ливадна	90	Мъртва коприва петниста	124
Детелина планинска	23	Мъртва коприва червена	56
Детелина хибридна	115	Намука лечебна	79
Детелина червена	255	Незабравка блатна	6
Джанка	35	Омайниче ручейно	255
Диня	12	Оман черен	326
Дрян	36	Памук	150
Дяволска уста	200	Песекиня	20
Елда	105	Пищялка горска	116
Еспарзета	172	Слънчоглед	24
Живениче	621	Сминдух	84
Жълт кантарион	47	Солешникова рунянка	13
Жълтица есенна	91	Спирея	52
Жълтурче пролетно	14	Срещниче пълзящо	80
Звездан	30	Степник дълголистен	295
Здравец блатен	31	Сусам	40
Здравец ливаден	192	Сърпец	276
Зеле	70	Татарски нокът	147
Златник	53	Телчарка	16
Змеева глава	225	Теснолистен кипрей	600
Змийско мляко	8	Тиква	36

Зърника	52	Тлъстига лютива	122
Зърнастец	137	Трън кисел	200
Иглика лечебна	2	Трънка	22
Къпина горска	33	Усойниче	325
Къпина градинска	31	Фасул	6
Кървавиче	42	Фий	9
Лаватера	200	Френско грозде	50
Липа	700	Хераклеум	110
Лоницера ядлива	22	Цикория	100
Лук	258	Чашкодрян брадавичен	5
Луличка обикновена	131	Чашкодрян европейски	110
Лютиче	15	Червеноглавче полско	65
Люцерна	170	Череша	38
Магарешки бодил полски	185	Череша градинска	45
Магарешки бодил речен	75	Шестил	200
Малина горска	215	Ябълка	23
Маргаритка многогодишна	7	Явор яснолистен	50
Маточина	160	Ягода горска	13